

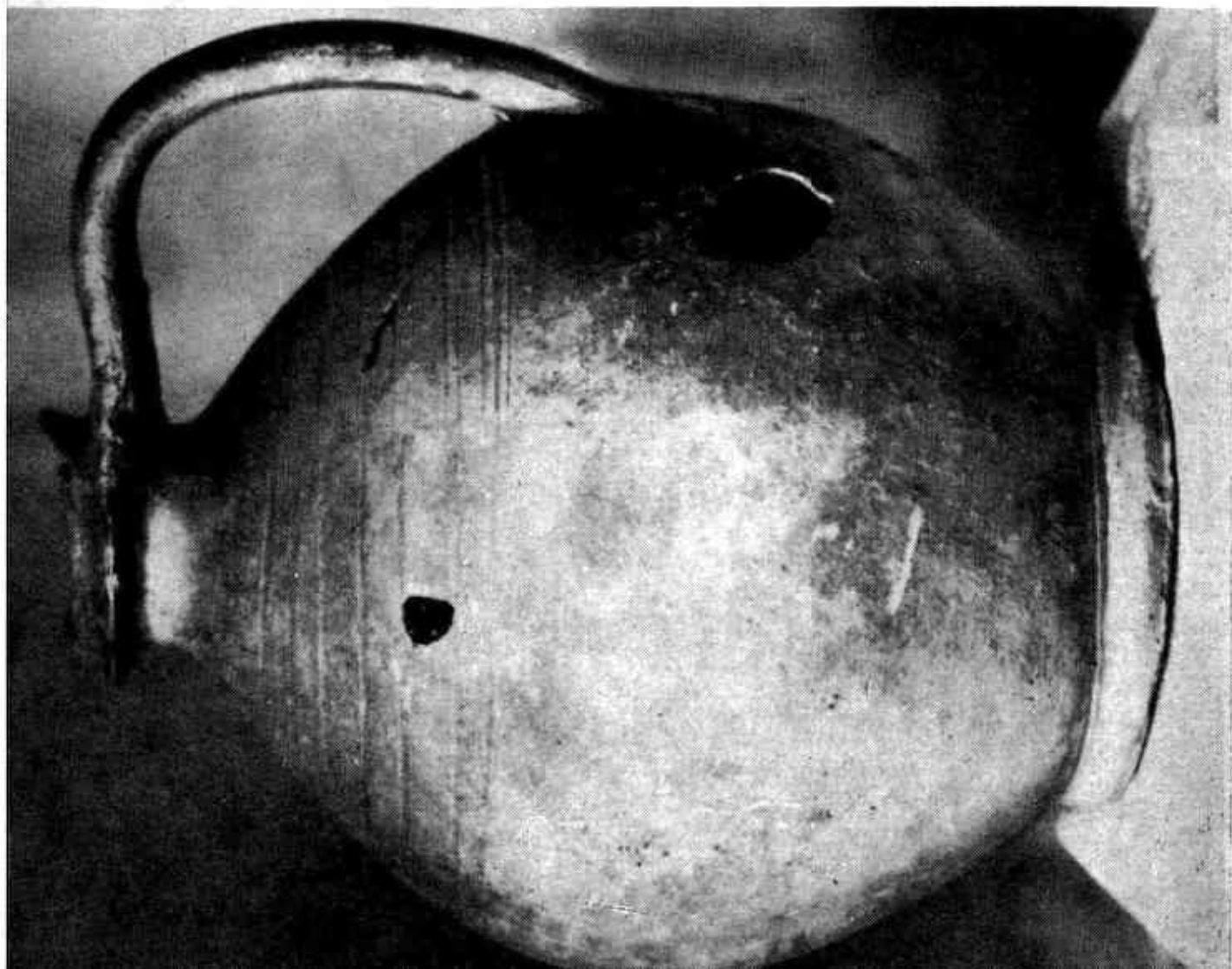
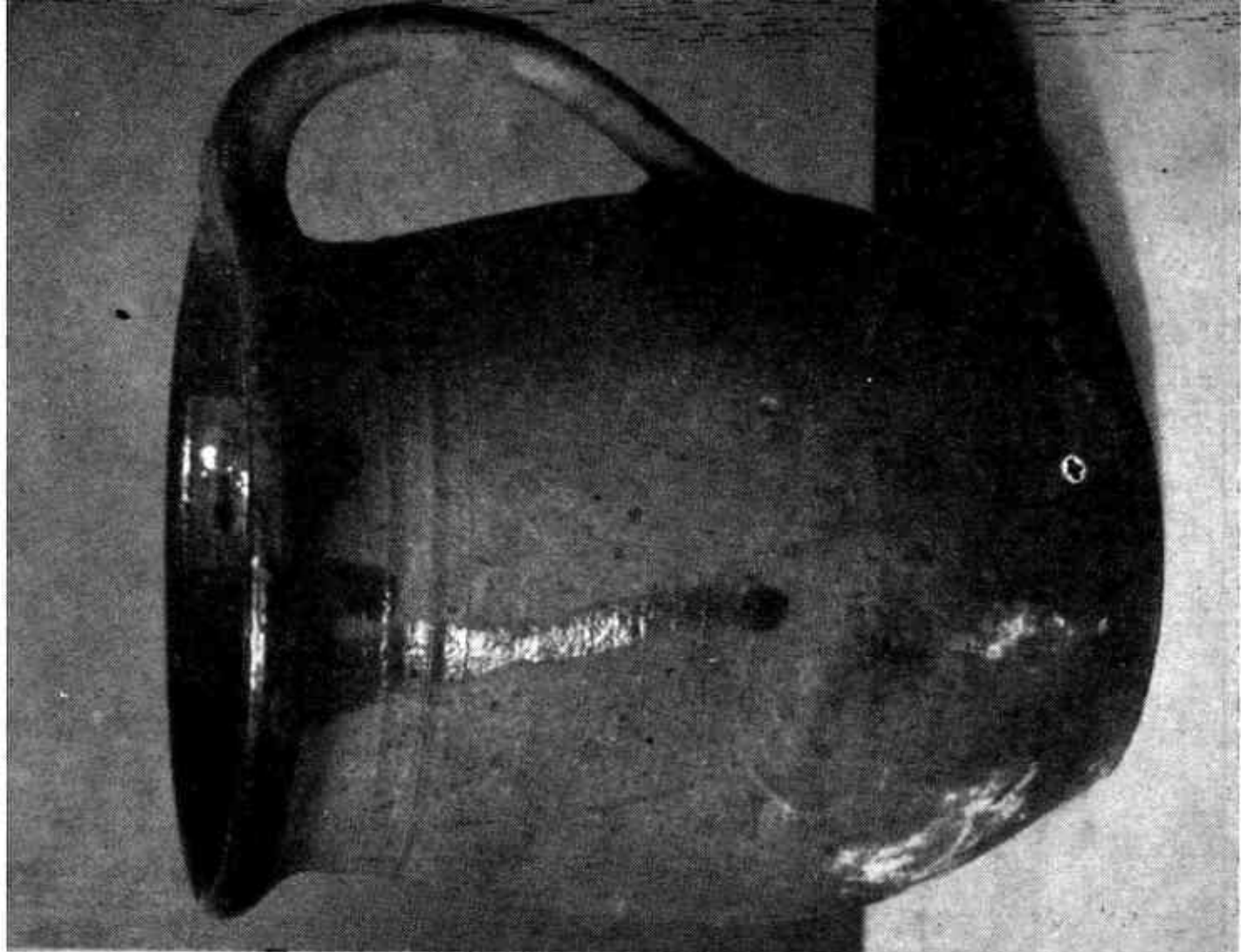
1964

zprávy

VLASTIVĚDNÉHO
ÚSTAVU
V OLOMOUCI

ČÍSLO 120

ZPRÁVA O PLYNOVÉ PROSPEKCI NA STRUKTUŘE PLYNOVÉHO ZÁSOBNÍKU V LOBODICÍCH

Úvod:

Jedním z problémů při zřizování podzemního zásobníku koksárenského plynu na struktuře Lobodice je zjištění, zda nadložní vrstvy zásobníku jsou plynotěsné. Pro jednoduchost metody využíváme k tomu dvoufázového způsobu povrchové plynové prospekce. Princip spočívá v sledování složení půdního vzduchu z hloubky 2 m před a po naplnění zásobníku plynem.

V současné době je ukončena první fáze prospekce, totiž povrchový průzkum před vtlačení plynem.

Plynová prospekce:

Údaje, které jsme získali o zaplnění podpovrchových horizontů, jsou zajímavé samy o sobě, a proto je zveřejňujeme ještě před dokončením celého průzkumu, k němuž dojde v pozdější době.

Plynový průzkum půdního vzduchu na Lobodické struktuře jsme prováděli dvakrát. Poprvé v roce 1962 jsme sledovali pouze obsah metanu. Při opakovaném odběru půdního vzduchu v roce 1963 jsme stanovovali též obsah vodíku, kyslíčnicku uhličitého a kyslíčnicku uhelnatého. (Stanovení prováděl promovaný chemik A. Ševčík metodou vodivostní chromatografie u vodíku, u ostatních složek ionizační chromatografií.)

Důvodem k opakování průzkumu bylo ověřit před zatlačení koksárenského plynu též základní fón složek, které se objevují ve značné koncentraci v koksárenském plynu (CO , H_2) a dále i kyslíčnicku uhličitého, na který se může CO oxydovat. Dalším důvodem byla možnost kontroly metanového zaplnění z prvního průzkumu. Odběrové body byly proto voleny na stejných místech jako při prvním průzkumu. Rovněž způsob odběru z hloubky 2 m, označení bodů a podobně byly shodné.

Z porovnání hodnot metanového zaplnění obou provedených průzkumů vyplývá (viz tab. 1), že základní fón se pohybuje v řádu 10^{-4} , obj. % metanu. Zhruba stejný obsah metanu se nalézá i v atmosféře ($1-3 \cdot 10^{-4}$, obj. % CH_4).

Anomální hodnoty nelze nijak interpretovat ani srovnávat, protože buď byly zjištěny jen při jednom z průzkumů (například bod 31), nebo nebyly právě v těch málo bodech analyzovány v obou případech (například bod 7, 10), viz též obr. 1.

Sledováním kyslíčnicku uhelnatého bylo zjištěno, že při dosažené citlivosti detekce 10^{-5} , obj. % CO není ani v jednom případě zjištěna přítomnost této složky. Rovněž v atmosféře nebyl zaznamenán žádný obsah CO .

Další sledovanou komponentou je vodík. Jeho obsah v atmosférickém vzduchu $5 \cdot 10^{-4}$, obj. % je v podstatě nižší než základní fón, který se pohybuje v řádu 10^{-2} , obj. % H_2 .

Konečně byl sledován obsah CO_2 . Proti jeho obsahu ve vzduchu, obvykle udávaného hodnotou $3,5 \cdot 10^{-2}$ obj. %, je základní fón velmi zvýšený a pohybuje se v rozmezí 1–10 obj. %. Pouze v menším počtu případů klesá obsah CO_2 o jeden řád a ještě řidčeji do řádu 10^{-2} , kdy se blíží obsahu CO_2 ve vzduchu. Genezi kyslíčnicku uhličitého v půdním plynu jsme se blíže nezabývali, avšak přihlídneme-li k obsahu metanu (v zkoušených bodech s vysokým obsahem CO_2 jsou střední obsahy i obě maxima CH_4), je možno předpokládat, že jde o produkt oxydace organického materiálu.

Při celkovém pohledu na všechny zkoumané složky je možno poukázat pouze na dvě okolnosti. Jednou je v podstatě snížený obsah jednotlivých komponent v západní části (bod 1–5) vedle anomálních obsahů (bod 6, event. i 10). (Bod

1—5 leží v oblasti polí na rozdíl od ostatních, které většinou jsou umístěny v lužním lese. Závěry z tohoto zjištění však nelze činit žádné). Druhým nápadnějším zjevem je minimální obsah všech složek v bodech 12 a některých složek v bodech v jeho okolí. Oba tyto údaje mohou sloužit při ověřovacích pokusech po naplnění zásobníku koksárenským plynem.

Z á v ě r :

Při studiu složení půdního vzduchu v podpovrchových vrstvách na struktuře podzemního zásobníku v Lobodících byl zjištěn základní fón metanu ($\text{CH}_4 = n. 10^{-4}$ obj. %), kyslíčnicku uhelnatého ($\text{CO} = 0$ obj. %), vodíku ($\text{H}_2 = n. 10^{-3}$ obj. %) a kyslíčnicku uhličitého ($\text{CO}_2 = 1-10$ obj. %).

Výzkumný ústav ČND, Brno.

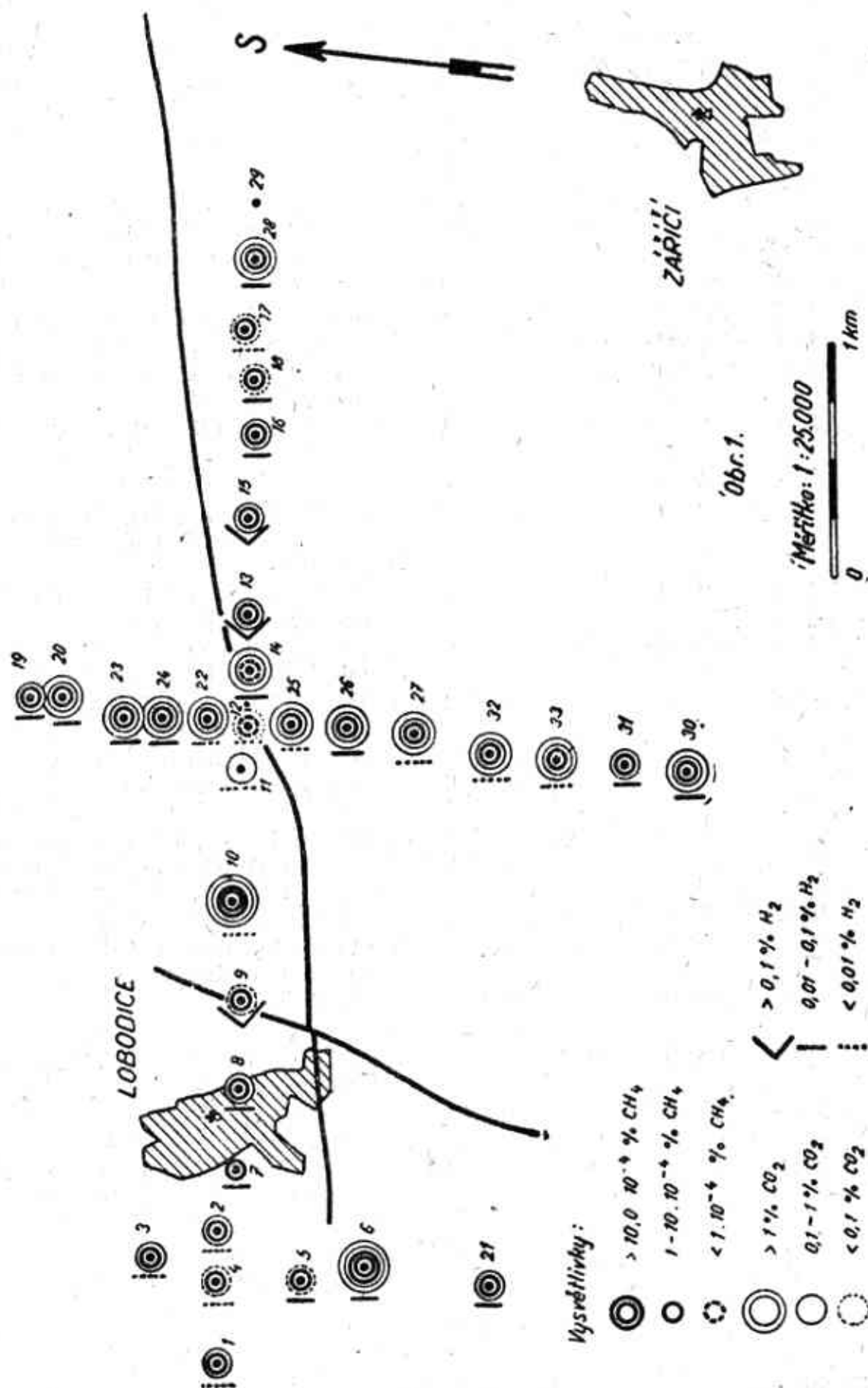
Tab. 1. Složení půdního plynu.

Bod	Objemová %					Poznámka
	$\text{H}_2 \cdot 10^{-2}$	CO_2	$\text{CO} \cdot 10^{-5}$	$\text{CH}_4 \cdot 10^{-4}$	$\text{CH}_4 \cdot 10^{-4}$ z r. 1962	
1	0,40	0,4300	0	4,2	—	Roh řepného pole, dobrá propustnost
2	0,40	0,1000	0	1,5	2,5	Roh řepného pole, dobrá propustnost
3	0,35	0,1400	0	1,9	4,0	Okraj pole, zprvu vakuum, pak dobrá propustnost
4	0,60	0,0500	0	1,6	2,6	Okraj pole, mírné vakuum
5	1,80	0,0330	0	1,6	0,6	Okraj (roh) řepného pole a mostku, mírné vakuum
6 1)	2,45	1,0300	0	85,0	2,1	Okraj řepného pole, pod hrází řeky (asi 20 m od původního bodu), dobrá propustnost, vzorek 1,2
2)	1,90	—	—	—	—	
7	2,60	—	—	—	20,0	V sadu asi 20 m od sondy 24, dobrá propustnost
8	3,95	0,1700	0	1,7	1,8	Vedle pomníku u školy, dobrá propustnost
9	12,10	0,0060	0	1,6	2,2	Roh zoraného pole, asi 50 m od původního bodu, vakuum
10 1)	0,75	0,9280	0	—	—	Okraj lesa, dobrá propustnost, vzorek 1,2
2)	0,83	1,1400	0	35,0	—	
11 1)	0,35	—	0	2,2	1,0	Okraj lesa u křižovatky lesních cest, zprvu vakuum, pak dobrá propustnost, vzorek 1,2
2)	—	0,8100	0	—	—	
12	0,25	0,0385	0	0,9	2,1	Asi 20 m od sondy 29, dobrá propustnost, odebrán též vzduch atmof.
vzduch	0,04	0,0450	0	—	—	
13	30,00	0,1700	0	4,4	—	U křižovatky lesních cest, dobrá propustnost
14 1)	3,13	—	0	—	—	Vedle lesní cesty, dobrá propustnost
2)	—	9,6000	—	0,3	0,9	

Objemová %						Poznámka
Bod	H ₂ .10 ⁻²	CO ₂	CO.10 ⁻⁵	CH ₄ .10 ⁻⁴	CH ₄ .10 ⁻⁴ z r. 1962	
15 1)	12,50	0,8600	0	3,2	1,5	Vedle lesní cesty, dobrá propustnost, vzorek 1,2, odebrán i vzduch atmosfer.
2)	—	0,9000	—	2,6	—	
vzduch	0,60	0,0790	—	0,7	—	
16	3,25	0,8000	—	2,4	1,8	Vedle hlavní cesty, vakuum
17	3,23	0,0490	0	3,5	—	Vedle lesní cesty, dobrá propustnost
18	1,48	0,3200	—	1,5	—	V lese asi 80 m severně od lesní cesty, dobrá propustnost
19	1,50	0,9300	0	9,5	1,0	Pod hrází, v mlázi, dobrá propustnost
20	1,28	8,5000	0	1,5	3,7	Loučka, dobrá propustnost
21	2,00	0,2100	0	1,6	2,1	Okraj jetelového pole, bod posunut asi 200 m jižně od původního, vakuum
22	0,32	8,9000	0	1,6	0,9	Vedle lesní cesty, asi 10 m od Bečvy, dobrá propustnost
23	3,75	7,0000	0	2,9	0,6	V průseku, asi 15 m od Moravy, dobrá propustnost
24	3,50	8,0000	0	2,5	2,0	U lesní, téměř zaniklé cesty, 50 m od průseku, dobrá propustnost
25 1)	0,78	—	—	—	—	U křižovatky dvou lesních cest, dobrá propustnost, vzorky 1, 2, 3
2)	—	7,0000	0	1,7	0,7	
3)	4,90	—	—	—	—	
26	1,35	4,8000	—	1,9	1,0	Vedle lesní cesty, dobrá propustnost
27 1)	0,85	1,4900	0	3,0	0,6	V průseku asi 30 m od Bečvy, dobrá propustnost, vzorek 1,2, odebrán též atmosférický vzduch.
2)	0,53	—	—	3,0	—	
vzduch	0,07	0,0370	0	—	—	
28 1)	3,38	5,4000	0	9,0	3,2	Vedle lesní cesty, dobrá propustnost, vzorek 1,2, odebrán vzorek atmosfér. vzduchu
2)	1,48	—	—	—	—	
vzduch	0,05	0,0550	—	7,0	—	
29	—	—	—	—	22,0	Les
30 1)	6,50	8,0000	0	2,5	1,8	Okraj lesa, asi 3—4 m vedle cesty, vakuum, vzorek 1,2
2)	1,48	—	—	—	—	
31 1)	2,25	0,4600	—	2,9	15,0	V lese, 150 m od okraje, 2 m vedle cesty, vzorek 1,2
2)	3,80	—	0	—	—	
32	0,45	8,0000	0	1,6	2,8	V lese, vedle cesty, asi 70 m od křižovatky lesních cest, dobrá propustnost
33	0,23	7,0000	—	1,6	2,2	Uprostřed lesa, asi 250 m jižně od bodu 32, dobrá propustnost

Zusammenfassung

Bei der Untersuchung der Zusammensetzung der Bodenluft in 2 m Tiefe auf der geologischen Struktur von Lobodice wurden die grundlegenden Werte des Methans (CH₄ = n. 10⁻⁴ Wol. %), des Kohlenmonoxyds (CO = 0 Wol. %), des Wasserstoffs (H₂ = n. 10⁻² Wol. %) und des Kohlendioxyd (CO₂ = 1—10 Wol. %) festgestellt.

Obr. 1. Plánek odběrových bodů a charakteristika složení půdního plynu.

SPOLEČENSKÝ PROFIL PAVLA VEJVANOVSKÉHO PODLE KROMĚŘÍŽSKÝCH MATRIK

O Pavlu Vejvanovském, který je po Adamu Michnovi nejpozoruhodnější postavou české hudby 17. století, máme zatím převážně jen povšechné informace. Proto jsme se pokusili charakterizovat jeho osobnost aspoň nepřímo, prostřednictvím lidí, se kterými se P. Vejvanovský v Kroměříži stýkal. Jejich jména a často i jejich povolání jsme čerpali z matrik kostela P. Marie v Kroměříži,¹ ve kterých se P. Vejvanovský vyskytuje od své svatby v r. 1666 jako otec, kmotr nebo svatební svědek. Prodlé možností jsme zprávy o těchto lidech upřesňovali ještě z jiných pramenů.² Tím jsme jistě nevyčerpali okruh přátel a známých P. Vejvanovského, ale nesporně jsme zachytili jeho podstatnou část.

Jméno P. Vejvanovského se vyskytuje v kroměřížské matrice poprvé dne 2. února r. 1666, kdy P. Vejvanovský vstoupil v sňatek s Annou Terezií Minikátorovou. Krasopisný záznam rukou děkana M. F. Fabera zní: „Copulatus est I. R. S. R. E. [= iuxta Ritum Sanctae Romanae Ecclesiae] Nobilis ac Eruditus Dnus Paulus Weywanowsky Celsis. ac Rev. Principis Eppi olom. Caroli de Liechtenstein Tubicinis cum Virgine Anna Teresia defuncti Dni Philippii Minikatoris de Lugano filia.“ Nejpozoruhodnější na tomto zápisu je okázalý titul nobilis ac eruditus dominus před jménem P. Vejvanovského. Pisatelé kroměřížských matrik totiž připojovali tituly ke jménům jen výjimečně. Již samotným titulem D. (= Dominus) byli označováni pravidelně jen biskupští úředníci a trubači, a ne již tak důsledně členové kroměřížského patriciátu. Často i šlechtici mívali před jménem jen Perill. D. nebo Ill. D. Titul vzácný a vzdělaný pán je však ojedinělý nejen u jména P. Vejvanovského, ale v kroměřížských matrikách vůbec. Slovo vzácný se může vztahovat na čestné postavení P. Vejvanovského v panské službě. Slovo vzdělaný je buď narážkou na studium P. Vejvanovského u jezuitů, které ho odlišovalo významně od jiných trubačů anebo je projevem sympatie a úcty, kterou choval M. F. Faber, sám zdatný skladatel,³ k P. Vejvanovskému jako k hudebníkovi. V každém případě je titul nobilis ac eruditus dominus výrazem mimořádné pozornosti k jeho nositeli. V dalších záznamech se jméno P. Vejvanovského vyskytuje buď s pouhým titulem D. anebo i bez něho jako u jiných prostých občanů. Také trubačské povolání P. Vejvanovského nebývá uváděno důsledně. Někdy čteme D. Paulus Weywanowsky tubicen S. C., jindy jen Paulus Tubicen nebo D. Paulus Weywanowsky.

Manželka P. Vejvanovského pocházela ze zámožné patricijské rodiny Minikátorů, která se přistěhovala do Kroměříže patrně počátkem 17. století z Itálie. Viděli jsme to i v zápisu o svatbě P. Vejvanovského, kde je otec Marie Terezie jmenován Filip Minikátor z Lugana. V polovině 17. století byla již rodina Minikátorů zcela počestná. Také ortografie jejich jména v matrice kolísá mezi Minikátor a Minikator. Otec Anny Terezie Filip Minikátor (nar. asi 1588, pohřb. 12. 5. 1662) býval primátorem města Kroměříže a také jeho mužští potomci zastávali městské úřady. Se svou manželkou Alžbětou (nar. asi 1619, pohřb. 19. 12. 1675) měl nejméně 8 dětí, pokud můžeme věřit často mezerovitým záznamům v staré kroměřížské matrice. Žádné z těchto dětí nedostalo při křtu jméno Anna Terezie. Manželkou P. Vejvanovského se stala nejspíše Anna Alžběta, křtěná 6. 11. 1646. S P. Vejvanovským se snad seznámila v rodině věžního trubače Jana Koska, jehož dceři Alžbětě byla 2. 10. 1665 kmotrou. Český pisatel matriky ji tehdy nazval nezvykle něžně „Anička dcera Minikátorova“. Za 4 měsíce na to 6. 2. 1666 se stala Anna Terezie manželkou P. Vejvanovského. Je-li datum jejího křtu správné, nebylo jí v den svatby ještě ani 20 let. Pro P. Vejvanovského znamenal sňatek s Minikátorovou dcerou vstup do řady kroměřížského patriciátu. Pro nás je výmluvným svědectvím úcty a vážnosti, již se P. Vejvanovský v Kroměříži jako přední biskupský trubač těšil.

Manželství P. Vejvanovského s Annou Terezií trvalo 22 let. Anna Terezie zemřela r. 1688 ve věku 42 let a byla pohřbena 10. 4. Záznam v matrice o jejím pohřbu je stručný: „10. Aprilis sepulta Anna Wivanowska Cremsiriensis in coemeterio B. V. Mariae 38 annorum(!)“. Jejímu nejmladšímu dítěti nebylo tehdy ještě ani 5 let.

P. Vejvanovský přežil svou manželku o 5 let. Podle úmrtní matriky byl pohřben 24. 7. 1693. Záznam v matrice o jeho pohřbu zní: „24. Julii sepultus D. Paulus Weywanowsky Chori praefectus ad S. Mauritium in coemeterio B. V. penes Ecclesiam Parochialem senex circiter Ann. 60.“ Tento záznam je zatím jediným vodítkem pro stanovení roku narození P. Vejvanovského a jediným dokladem o tom, že P. Vejvanovský zastával kromě funkce trubače také funkci ředitele kůru u sv. Mořice. Ve všech ostatních dosud známých pramenech je uváděn pouze jako trubač. Ještě v matrice z r. 1690 je takto nazýván. Od kterého roku byl ředitelem kůru, zatím přesně nevíme. Podle toho, jak horlivě komponoval pro kostel, zdálo by se, že byl regenschorim již od konce 70. let. Není vyloučeno, že ho touto funkcí biskup pověřil teprve tehdy, když už P. Vejvanovský pro stáří nebo pro nemoc nemohl plnit úkoly jízdního trubače. Je však též možné, že vedení figurální hudby patřilo k samozřejmým povinnostem biskupova prvního trubače.

Máme zprávy o narození celkem 6 dětí P. Vejvanovského. V chronologickém pořadí podle dnů křtu jsou to:

25. 11. 1666. Jan Karel. Kmotři: D. Capitaneus Grisel, Dna Regina Salomena(!) Oberregentissa.

6. 4. 1671. František Ser. Rudolf. Kmotři: Ludwig Elbogner, Mariana Kočíčková.

11. 7. 1675. Mariana. Kmotři: D. Thomas Sartorius, Mariana Kočíčková.

12. 10. 1677. Pavel. Kmotři: Ill. D. Hanuš Petřivalský(!) Dnus in Buchlov, Mariana Kočíčková.

16. 6. 1680. František Antonín. Kmotři: Karel Počenský, Mariana Kočíčková.

22. 7. 1683. Magdalena Terezie. Kmotři: Karel Počenský, Mariana Kočíčková.

První dítě dostalo druhé jméno Karel z úcty k biskupovi Karlovi Liechtensteinovi, který byl zaměstnavatelem P. Vejvanovského. Jméno Karel nacházíme zřejmě z podobných příčin často i u dětí jiných biskupových zaměstnanců. Kromě Františka Rudolfa, který se dožil jen 8 let (pohřben 20. 4. 1680), přežily snad všechny ostatní děti svého otce. Tvrdit to však nemůžeme.

Ještě více jsme na pochybách, zda známe jména všech dětí P. Vejvanovského. Záznamy ve všech třech matrikách jsou totiž zvláště v době od 5. května 1668 do 20. prosince 1669 velmi neúplné a proto nespolehlivé. Mezi výše jmenovanými dětmi P. Vejvanovského není například Barbora, která se provdala 10. ledna 1716 za jakéhosi Jana Lobona (Lobera?) a o níž se v zápisu doslova říká, že je „filia post defunctum Paulum Weywanowsky“. Podobně neidentifikovaná je i panna Anna Vejvanovská, která se od května roku 1688 vyskytuje v matrikách jako kmotra. Ani ji nenacházíme mezi známými dětmi P. Vejvanovského.

Poněvadž matriky zaznamenávají nejužší lidské vztahy — vztahy příbuzenské — lze z nich částečně vyčíst jména lidí, se kterými se ta či ona osoba stýkala. V případě P. Vejvanovského šlo o osobnost, která byla ve městě pro své společenské postavení nepochybně populární. Kromě toho byla Kroměříž v 17. století venkovským městečkem s poměrně malým pohybem obyvatelstva; lidé se tam dobře navzájem znali. Tak například roku 1679 bylo v Kroměříži uzavřeno 50 sňatků, pokřtěno 136 dětí a zemřelo 137 osob. Smíme-li věřit matričním zápisům, blíží se pouze počet pokřtěných průměru z jiných let. Svateb bývalo spíše méně než 50 a také průměrný počet zemřelých ročně býval v jiných letech nižší (kolem 80). Kromě toho musíme vzít v úvahu, že ne všichni snoubenci a křtenci zapsaní v matrice pocházeli z Kroměříže. Asi 15 procent jich bylo z bližších i vzdálenějších vesnic a někteří až ze Slezska nebo z Čech.

Zajímavým rysem kroměřížské společnosti 17. století je její poměrně nízký věkový průměr. Podle úmrtní matriky umíralo v druhé polovině 17. století v Kro-

měřízi, nepočítáme-li kojeneckou úmrtnost, mnoho lidí v poměrně mladém věku do 40 let. Zemřelých nad 50, 60, popřípadě 70 let je velmi málo. Z tohoto hlediska se zdá, že obyvatelstvo Kroměříže v 17. století tvořili převážně mladí lidé a staří byli mezi nimi skoro výjimkou. Kdybychom mohli předpokládat, že jejich fyzickému mládí odpovídala úměrná duševní svěžest, směli bychom z tohoto faktu vyvozovat specifické důsledky i pro životní a kulturní projevy této společnosti.

Kromě příbuzných z manželčiny strany patřili do okruhu známých P. Vejvanovského především svědci jeho svatby. Bohužel právě u P. Vejvanovského nejsou jmenování, ačkoli v pod zápisem sňatku bylo pro ně vynecháno místo. Poněvadž v roce 1666 je matrika psána velmi pečlivě, je toto opomenutí tím nápadnější.

Více štěstí máme se jmény osob, které si vybraly P. Vejvanovského za svědka své svatby. Vodítkem nám byla většinou jména ženichů, protože rodná jména nevěst jsou uváděna jen ojediněle. Jména snoubenců uvádíme chronologicky:

3. 10. 1678. Vdovec Jan Václav Richter, biskupský trubač a panna Veronika. J. V. Richter patřil zřejmě k osvědčeným a oblíbeným biskupovým zaměstnancům. Mezi biskupskými trubači je uváděn již roku 1669⁴ a biskup mu za jeho služby popustil dům na náměstí číslo 37.⁵ J. V. Richter měl se svou první manželkou Justinou několik dětí. Porod posledního z nich Jiřího (křtěn 20. dubna 1678, zemřel 21. dubna 1678) stál Justinu život, neboť byla pohřbena již 25. dubna 1678. J. V. Richter se ještě téhož roku oženil znovu s výše zmíněnou Veronikou a svědkem jejich svatby byl P. Vejvanovský. Veronika porodila J. V. Richterovi 3 chlapce (Františka Karla 1679, Antonína Josefa 1682 a Václava 1684). J. V. Richter zemřel nejspíše roku 1685, neboť 16. září 1686 se vdova Veronika znovu provdala za biskupského trubače Řehoře Výminka (Vemínka, Vejmínka), vdovce se čtyřmi dětmi.
12. 2. 1680. Matouš Vajda a Barbora Tryšková. Podle V. Peřinky byl jistý M. Vajda přijat roku 1689 za měšťana. Druhým svědkem byl švagr P. Vejvanovského František Minikátor (křtěn 22. května 1637, pohřben 21. listopadu 1698).
5. 11. 1680. Jan Kraus, snad syn zámečnicka Lorence Krause, a Magdalena. Druhým svědkem byl Šimon Sínapi, varhán biskupské mincovny.
10. 2. 1681. Vdovec Martin Josef Krist (Christ), biskupský trubač a Anna Marie. Kristova první manželka Dorota (svatba 10. května 1678) zemřela roku 1679 (pohřbena 7. dubna) ve věku 22 let, patrně v souvislosti s porodem syna Karla Josefa (křtěn 8. ledna 1679, pohřben 14. ledna 1679), kterému byla za kmotru manželka P. Vejvanovského. Druhým svědkem na svatbě M. J. Krista s Annou Marií byl již zmíněný trubač J. V. Richter. Anna Marie zemřela patrně v srpnu roku 1687. M. J. Krist se pak oženil ještě potřetí s Annou Dorotou Erdtlíovou. Svatba se konala na Kopečku u Olomouce 5. října 1692 a sezdávajícím byl Tobiáš Aberspach, snad příbuzný s Janem Jiřím Aberspachem, jehož dvě skladby z let 1673 a 1674 se zachovaly v kroměřížském hudebním archivu.⁶
5. 2. 1685. Baltazar Čapka, biskupský správce v Olomouci a Veronika Minikátorová, švagrová nebo neteř P. Vejvanovského.
19. 2. 1685. Tomáš Kanzer a Barbora Schweierová. Obě jména jsou těžko čitelná a není nám o nich blíže nic známo.
22. 9. 1685. Václav Richter, trubač a Eva Kyrysarová(?). Snad šlo o některého ze synů anebo o příbuzného výše zmíněného biskupského trubače J. V. Richtera. Druhým svědkem byl měšťan Jan Trtina.
1. 5. 1686. František Josef Minikátor, patrně synovec Vejvanovského (křtěn 9. února 1658) a Mariana, dcera městského radního Jindřicha Grünera.
13. 2. 1687. Johannes Weingart von Mieselbach(?) a Kateřina Staudingová. Kateřina byla snad dcerou Jiřího Františka svobodného pána ze Staudingu, který byl radou dvorské komory.⁷ Druhým svědkem byl August Heselman, biskupský šatnář.

Kmotry dětí P. Vejvanovského jsme vyjmenovali již dříve. Nyní se o nich zmíníme podrobněji v abecedním pořadí:

Elbogner z Dolního Šenfeldu, Ludvík Arnošt (pohřb. 7. září 1671) byl v letech 1668—1671 biskupským hejtmanem v Kroměříži.⁹ V biskupských službách byl od roku 1665 a do roku 1669 zastával úřad hejtmana na Hukvaldech.

Gryzl (Grisel) z Gryslova, Oldřich byl předchůdcem L. Elbognera v úřadu kroměřížského hejtmána. Zastával jej v letech 1666—1668.¹⁰ Před tím působil ve Vyškově.

Kočičková Mariana byla vdova po bývalém kroměřížském primátoru Bedřichu (Fridrichu) Kočičkově (zemřel 1668). Rodina Kočičková byla ryze česká, neboť všechny písemnosti z doby Kočičkovy primátorství jsou psány česky.¹¹ Přes to, že M. Kočičková patřila mezi mnohonásobné kroměřížské kmotřenky, soudíme, že její účast při křtu pěti dětí P. Vejvanovského svědčí o jejím mimořádně blízkém vztahu k rodině Vejvanovských.

Petrvaldský na Buchlově, Hanuš Zikmund, byl krajským hejtmánem v Uherském Hradišti.

Počenský, Karel Ferdinand, byl původně purkrabím na statku velehradského opata.¹² V Kroměříži působil od roku 1668.¹³ Od roku 1678 byl zastupujícím účetním a od roku 1680 do roku 1688 biskupským účetním.¹⁴

Regina Salomena(?), vrchní regentka, byla nejspíše třetí manželka (správně snad Marie Regina) vrchního regenta biskupských statků Jana Mikuláše Reitera z Hornberga, kterému věnoval Adam Michna z Otradovic své největší dílo *Sacra et Litaniae*. Týž J. M. Reiter udržoval styky i se skladatelem Alb. Mazákem a Mik. Františkem Faberem. Zatím jediný známý český dopis P. Vejvanovského je adresován právě J. M. Reiterovi.¹⁵ Úřad vrchního regenta, který J. M. Reiter zastával, byl na biskupském dvoře jedním z nejvyšších.

Sartorius, Tomáš patřil k nejoblíbenějším zaměstnancům biskupovým. Byl Čech. Od roku 1655 byl kroměřížským purkrabím, od roku 1666 biskupským komorníkem a účetním až do své smrti roku 1680 (pohřben 6. června).¹⁶ Pro jeho spolehlivost ho biskup pověřoval nejrůznějšími úkoly. Po smrti Sartoriově stal se účetním K. F. Počenský.

Celkem můžeme říci, že kmotry dětí P. Vejvanovského byly vesměs osoby, stojící vysoko na společenském žebříku tehdejší Kroměříže a že většina z nich byli vyhranění Češi.

Ke kmotrům dětí P. Vejvanovského měli bychom ještě připočítat biskupského registrátora Ferdinanda Jakuba Hoffmanna (narozeného před rokem 1663, pohřbeného 2. ledna 1709). P. Vejvanovský ho totiž uvnitř svého latinsky psaného dopisu z 19. září 1690¹⁷ oslovuje domine patrine — pane kmotře. Poněvadž jsme již dříve vyslovili domněnku, že P. Vejvanovský měl více dětí, než nám prozradila matrika, nevylučujeme možnost, že právě registrátor F. J. Hoffmann byl kmotrem některého dítěte, které v kroměřížské matrice není zapsáno.

Kmotrovství bylo považováno za duchovní příbuzenství a dobrý skutek a bylo pro kmotra ctí. Některé vážené osobnosti ve městě chodily proto za kmotry velmi často. Tak například tchyně P. Vejvanovského Alžběta Minikátorová byla kmotrou nejméně 70 dětí. Neméně populární v této funkci byla i několikanásobná kmotra dětí P. Vejvanovského Mariana Kočičková, manželé Bartoloměj a Lída Rybniční, švagr P. Vejvanovského František Minikátor a mnozí jiní. Jistě byla zejména u chudých rodičů volba zámožného kmotra často motivována nadějí, že polichocený kmotr dítě obdaruje, ale nelze říci, že šlo o pravidlo. Kmotrovství překračovalo na druhé straně i stavovské rozdíly. Tak například i dětem neurozených rodičů chodili za kmotry příslušníci nižší šlechty, což bylo zajisté okázalým projevem přízně k rodičům dítěte. Děti P. Vejvanovského František a Pavel nejsou toho jediným dokladem. Podobná pocta byla prokázána také jakési Anně Barboře, vysvobozené z tureckého zajetí (2. června 1693). Kuriositou bylo pokřtění 32letého Turka Martina (3. listopadu 1679), kterému šel za kmotra dokonce biskupův synovec hrabě František Karel z Liechtensteina. Zdá se, že kmotrovství neuznávalo ani méněcennost nemanželských dětí, neboť mezi kmotry nemanželských dětí najdeme i tak významné osobnosti, jako varhaníka Jana Vrbu (4. dubna 1678), P. Vejvanovského (květen 1679), biskupského registrátora Karla Reimera (5. břez-

na 1677), nebo biskupského štolbu Františka Ludvíka Tichtela z Tüzingen (4. září 1688). Pozoruhodné je, že za kmotry byli vybíráni nejčastěji lidé ženatí, po případě ovdovělí, zatímco svobodní byli mezi kmotry výjimkou. Zato najdeme mezi kmotry tu a tam osoby duchovního stavu. Kmotrem několika dětí svých urozených úředníků byl i sám biskup (16. června 1684, 17. ledna 1686, 25. dubna 1689). Vcelku však se zdá, že v 17. století v Kroměříži nehrálo při volbě kmotrů ani příbuzenství ani přátelství rozhodující roli tak často, jako tomu bylo v pozdějších dobách. Z toho důvodu nemůžeme považovat za významné všechny vztahy, které pojily rodinu Vejvanovských s rodinami, v nichž byl P. Vejvanovský nebo jeho manželka za kmotry, ale přes to je kvůli úplnosti také vyjmenujeme.

P. Vejvanovský byl v letech 1666–1690 kmotrem nejméně 32krát a jeho žena v letech 1665–1688 nejméně 30krát. Uvedeme nyní v abecedním přehledu jména otců dětí, kterým byli za kmotry Pavel Vejvanovský nebo Anna Terezie Vejvanovská a všimneme si i těch, kterým šla za kmotru dosud neidentifikovaná panna Anna Vejvanovská. Abychom se vyhnuli zbytečnému opakování jmen, budeme Pavla Vejvanovského označovat písmenem V, jeho manželku Annu Terezií AT a pannu Annu Vejvanovskou AV.

Daněk, Pavel — V 17. 9. 1690.

Doležel, Jakub (z Vyškova) — V 7. 1. 1687.

Doubek (Dubek?), Ondřej — AV 5. 5. 1688 (psán Dubek) a 12. 12. 1690. Již roku 1684 byl v Kroměříži choralistou jistý Ondřej Dubek,¹⁸ který se později ucházel o místo polesného v Chropyni.¹⁹ Zůstal však dále choralistou. Snad byl synem bývalého kroměřížského rektora Andriáše Dubka, jehož dceru Lídu si 9. 10. 1658 vzal za manželku varhaník Šimon Johannides. Ondřej Dubek se jmenoval též bratislavský varhaník u sv. Martina, jehož nástupcem se stal roku 1674 bývalý varhaník od sv. Mořice v Kroměříži Ondřej Volner.²⁰ Nevylučujeme ani, že bratislavský Dubek byl příbuzný s kroměřížskými Dubky (Doubky) a že právě on upozornil Volnera na uvolněné místo v Bratislavě.

Felix, František — V 1. 9. 1684. Kmotrou byla Anna Kasparidová (nar. asi 1641, pohřb. 13. 8. 1961), manželka varhanáře Jakuba Kasparida. F. Felix pocházel snad z rodiny pekaře Václava Felixe.

Hein (Hain), Jakub — V 29. 11. 1680 a 16. 12. 1682, AT 4. 3. 1685. Nevíme zatím, kdo byl J. Hein, s nímž byli Vejvanovští spřízněni trojím kmotrovstvím, ale podle jmen druhých kmotrů soudíme, že byl Čech.

Hodíčka, Tomáš — V 15. 12. 1685.

Holubník, Martin — AT 16. 9. 1685.

Chrastina, Ondřej (z Jarohněvic) — AT 26. 9. 1666 (AT psána Ewanowska), 5. 1. 1670 a 4. 8. 1680. O Chrastině byl snad nějak spřízněn s Minikátorovou rodinou. Zatím o něm nevíme nic bližšího.

Klempf, Matouš — AT (spolu s K. F. Počenským) 27. 9. 1666 a V (spolu se svou tchyní Alžb. Minikátorovou) 16. 2. 1671.

Kojecký, Jan — AT 7. 2. 1679. Jde asi o řezníka J. Kojického (Kojetského).²¹

Krist, Martin Josef, biskupský trubač — AT 8. 1. 1679. Druhým kmotrem byl Jan Sobell, pravděpodobně biskupský písař. O J. M. Kristovi viz výše.

Krušina, Jiří — AT 27. 11. 1676. Snad šlo o ševce J. Krušinu z Nymburka.²²

Kunda, Michal (z Uher) — V 7. 10. 1686.

Mazuch (Mazud?), Jan — V 23. 2. 1673.

Mazurek, Štěpán — AT 23. 1. 1674.

Míkl, Jan (z Čechovic) — V 18. 10. 1666.

Mikulka, Jiří (z Litovle) — AT 10. 1. 1687. 2. kmotr byl měšťan Blažej Březovský.

Mlynář, Martin — AT 5. 3. 1677.

Motalík, Matouš — AT 3. 11. 1676.

Murda, Václav — AT 22. 8. 1679.

Naváček, Urban — V 25. 1. 1684.

Navrátil, Jan (z Vážan) — AT 14. 1. 1685 a 7. 3. 1688.

Novák, Urban — V spolu s AT 23. 2. 1686.

Opavský, Matěj — V 9. 8. 1671. M. Opavský byl patrně příbuzný měšťana Jana Opavského.²³

Orel, František — AT 6. 12. 1680 a 15. 2. 1683. F. Orel byl kroměřížský měšťan.

Osecký, Pavel (z Bělidel) — V 26. 2. 1686 a 18. 10. 1688. P. Osecký je snad potomek šlechtice Jana Oseckého z Osecka.²⁴

Otrich, Leonard — V 8. 2. 1686 a 12. 5. 1688. Snad šlo o nějakého zámeckého zaměstnance.

Poppe, Jan Kryštof — AT 25. 3. 1679 a V 21. 7. 1681. Jde snad o varhaníka J. K. Poppa, který přišel do Kroměříže r. 1670 z Lanškrouna. Mírovští poddaní převezlí jeho věci z Lanškrouna do Olomouce a poddaní z biskupských dědin je pak přepravili do Kroměříže. Podle Peřinky prý ho vystřídal již r. 1675 varhaník Gottfried Keck.²⁵ Neměli jsme však možnost si to ověřit. V matrice není u jména J. K. Poppa uveden ani titul, ani povolání.

Pospíšil, Jiří (z Vážan) — AT 23. 11. 1687 a AV 6. 9. 1690.

Richter, Jan — V 27. 8. 1676. J. Richter není totožný s biskupským trubačem J. V. Richterem, o němž jsme se zmínili výše, ale je snad jeho příbuzný.

Sedláček, Pavel — AV 16. 8. 1688.

Slovák, Urban (ze Sladovny) — V 4. 7. 1687.

Stehlík, Kristián — AT 13. 10. 1679. Snad jde o tenoristu u sv. Mořice K. Stehlíka, který dal 21. 2. 1680 výpověď ze služby.²⁶

Stecher, Hans Friedrich — V 31. 7. 1680. H. F. Stecher byl vězním trubačem v Kroměříži. R. 1673 se přestěhoval do Mikulova, ale r. 1674 se opět vrátil do Kroměříže, kde se r. 1678 oženil. Ve službě byl nedbalý, neboť mu magistrát srazil r. 1679 za neodtroubené noční hodiny (za hodinu 3 kr.) celkem 1 zlatý a 15 krejcarů.²⁷

Steiker, Johann Friedrich — V 6. 7. 1673. Protože J. F. Steiker byl podle matriky kroměřížský vězní trubač, je snad totožný s výše jmenovaným J. F. Stecherem. Pro tuto skutečnost by svědčilo i to, že podle kroměřížských městských účtů z r. 1674²⁸ měl být nástupcem J. F. Stechera trubač, jehož křestní jméno bylo Pavel a nikoliv Jan Bedřich. Jsou-li J. F. Steiker a J. F. Stecher jedna osoba, znamená to, že se J. F. Stecher odstěhoval z Kroměříže do Mikulova až ve 2. polovině r. 1673.

Stuckell, Vilém — V 5. 6. 1685 a 14. 12. 1687. V. Stuckell byl choralistou u sv. Mořice. Byl patrně spřízněn s rektorem Františkem Stuckellem, který roku 1683 vyučoval v Kroměříži němčině.²⁹

Stuckel . . . (?), Jan — V 22. 11. 1681.

Škara, Bartoš (z Blán) — V 11. 2. 1673. Dvojčatům B. Škary byly za kmotry také dvě ženy z rodiny Minikátorovy.

Vajda, Matouš — V 23. 7. 1681 — kmotrou byla Kateřina Minikátorová, švagrová P. Vejvanovského (pohřb. 29. 8. 1700) — AT 10. 8. 1685 spolu se svým bratrem Františkem Minikátorem (pohřb. 21. 11. 1698). Poněvadž P. Vejvanovský a F. Minikátor byli manželům Vajdovým roku 1680 také za svědky, patřili Vajdovi asi k jejich blízkým přátelům. Bohužel o M. Vajdovi nic bližšího nevíme.

Vymazal, Michal — AT 22. 3. 1680.

Weistaller, Paul — V 24. 7. 1686. V je psán Iwanowsky.

Zalšík, Daniel Antonín — AT 6. 2. 1687 a V 7. 1. 1670. D. A. Zalšík byl již r. 1669 zámožný měšťan,³⁰ r. 1688 byl ustanoven správcem v Kelči,³¹ r. 1687—1695 byl knížecím stavebním písařem a po r. 1696 se stal purkrabím. Byl švagrem biskupova účetního Floriána Finsterwaldera (pohřb. 15. 12. 1688). D. A. Zalšík byl Čech a znal prý německy jen málo.³²

Zetomský, Jan — AT 28. 2. 1683.

Zmrzlý (Zmrzlík?), Matyáš (z Jarohněvic) — AV 11. 9. 1690 a 27. 8. 1693. Při druhém dítěti jsou jako bydlíště rodičů uvedeny Čechovice.

Zmrzlý, Ondřej (z Jarohněvic) — AT 6. 9. 1676. Druhým kmotrem byl biskupský písař J. F. Sobell. Zdá se, že mezi rodinou Zmrzlých a Vejvanovských byly dlouholeté přátelské styky.

Zubr, Tomáš — AT 7. 3. 1671.

Dále byli manželé Vajvanovští za kmotry jednomu z dvojčat 4. 3. 1681 a AT byla za kmotru ještě 20. 9. 1685. P. Vejvanovský byl dále kmotrem nemanželské Anně jakési ženy ze Svitav v květnu r. 1679. 5. 3. 1677 bylo pokřtěno dítě neznámých rodičů, které bylo nalezeno před vraty domu P. Vejvanovského.

P. Vejvanovský měl asi nějaké hospodářství, protože 22. května 1673 byl v Kroměříži pochován 26letý „pacholek u Pavla Trubače“.

Překvapuje nás, že jsme v matrice nenašli více dokladů o stycích P. Vejvanovského s osobami kroměřížského kulturního života, jejichž jména v matrice jinak figurují dosti často. Máme na mysli zejména

varhaníky z kostela Panny Marie: Jana Vrbu (nar. asi 1650, pohřb. 4. května 1678), jehož Offertorium z roku 1677 se zachovalo v kroměřížském archivu;³³ Matyáše Františka Benčíka (Benčíka?) (nar. asi 1633, pohřb. 31. července 1695);

rektory kroměřížské školy: Matouše Nigrina (nar. asi 1638, pohřb. 4. února 1677); Františka Werdenauera (nar. asi 1643, pohřb. 24. září 1689); Jana Škaretku (Škaretského) (nar. asi 1645, pohřb. 14. prosince 1710), který byl kmotrem syna choralisty od sv. Mořice Petra Veselého (12. ledna 1693) a svědkem při svatbě choralisty od sv. Mořice Martina Janečka (17. července 1676);

biskupské trubače: Jiřího Brandla (byl například svědkem na svatbě biskupského trubače Václava Tučka s Annou Richterovou 27. května 1686), Jakuba Františka Jiljího Jaicha, jehož dětem chodili v letech 1675–1680 pravidelně za kmotry členové rodiny Finsterwalderovy; Václava Ignáce Tučka, o němž jsou zprávy v matrice z let 1686–1694;

varhanáře: Jakuba Antonína Kasparida (nar. asi 1653, pohřb. 27. ledna 1713)). S P. Vejvanovským se J. A. Kasparides jistě dobře znal. P. Vejvanovský s ním nejménou vyjednával o nákupu hudebních nástrojů³⁴ a s jeho manželkou Annou (nar. asi 1641, pohřb. 13. srpna 1691) byl kmotrem Janu Karlovi Františka Felixe 1. září 1684. Kasparidova rodina byla ryze česká. Svědčí o tom mezi jiným i to, že J. A. Kasparides se na německou smlouvu o varhanách pro kostel v Odrách podepsal česky „varhanář kroměřížský“.³⁵

Mezi rodinami Škaretkovou, Benčíkovou a Kasparidovou byly velmi čilé styky. Tak například 15. ledna 1696 byli Benčíkově dceři Anně Veronice za kmotry J. A. Kasparides a Ludmila Škaretková. Podobných příkladů o jejich vzájemných stycích bychom mohli uvést více. Všechny tři rodiny byly výrazně české.

Zbývá ještě upozornit na jakéhosi Václava Vejvanovského z Holešova, jehož manželce Zuzaně se narodil v Kroměříži roku 1683 syn Jakub (pokřtěn 21. července). Za kmotra nebyl nikdo z příbuzných P. Vejvanovského (Tobiáš Tauch a Barbora Březovská). V holešovských matrikách z té doby jsme však jméno Vejvanovský vůbec nenašli a také v kroměřížské matrice se Václav Vejvanovský víckrát neobjevil. Proto nemůžeme tvrdit, že byl příbuzný P. Vejvanovského.

Dosud je nejasná doba a okolnosti příchodu P. Vejvanovského do Kroměříže. Abychom předešli případným nedorozuměním, chceme zde ještě upozornit na jeden zajímavý detail. 23. září 1665 byl pokřtěn syn Václav jakéhosi vojáka Pavla ve Všechovicích (Paulus miles advenus in Ssechowitz) a jeho manželky Anny. 1. října 1675 byl pak v Kroměříži pohřben „Venceslaus tubicinis Pauli 10 annorum“. Je pravděpodobné, že onen Pavel voják je totožný s pozdějším Pavlem trubačem. Nejde však o P. Vejvanovského, ale o kroměřížského vězního trubače Pavla, který roku 1674 vystřídal H. F. Stechera (viz výše).

Z osudů známých dětí P. Vejvanovského známe zatím jen málo. Nejmladší dcera Magdalena Terezie zůstala svobodná, jak o tom svědčí její česky psaná závěť z 24. ledna 1740.³⁶ Dcera Barbora, která není jmenována mezi dětmi P. Vejvanovského, se provdala 10. ledna 1716 za jakéhosi Jana Lobona. O panně Anně Vejvanovské, o jejímž narození také nemáme zpráv, víme jen, že byla v letech 1688–1693 několikrát kmotrou. Není vyloučeno, že Barbora nebo Anna je totožná s Marianou (nar. 1675), ale dokázat to nemůžeme. O synech P. Vejvanovského jsme v matrikách kroměřížských nenašli sebemenší zmínku. Rodina P. Vejvanovského po smrti svého živitele asi zchudla a pozbyla svého společenského významu. Tak bychom alespoň částečně mohli vysvětlit náhlé zmizení jména Vejvanovských v kroměřížských matrikách. Jiné vysvětlení by bylo to, že se děti P. Vejvanovského rozešly do světa hledat si lepší uplatnění, než jaké jim mohlo poskytnout jejich rodiště.

K této detailní studii nás přivedl dosavadní nedostatek jiných přesných zpráv o životě Pavla Vejvanovského. Celkem jsme však jen potvrdili, co již bylo dosud známo: že Pavel Vejvanovský patřil za svého života k společensky i hospodářsky

dobře postaveným osobám v Kroměříži a že on i jeho rodina mysleli a cítili česky, jak o tom svědčí jejich styky s převážně českými rodinami. I když Kroměříž nebyla v 17. století ještě rozdělena národnostním antagonismem, nebylo češství Pavla Vejvanovského samozřejmostí, uvážíme-li, že Pavel Vejvanovský sloužil německé vrchnosti. Data, která jsme získali z matrik, dokazují také, že Pavel Vejvanovský nepatřil mezi nabubřelé povýšence, neboť udržoval hojně styky nejen s osobami sobě rovného stavu, nýbrž i s osobami stavu nižšího a s venkovany. Materiál shrnutý v této studii považujeme především za východisko k dalším pohledům do hudebního života Kroměříže a liechtensteinské kapely v druhé polovině 17. století.

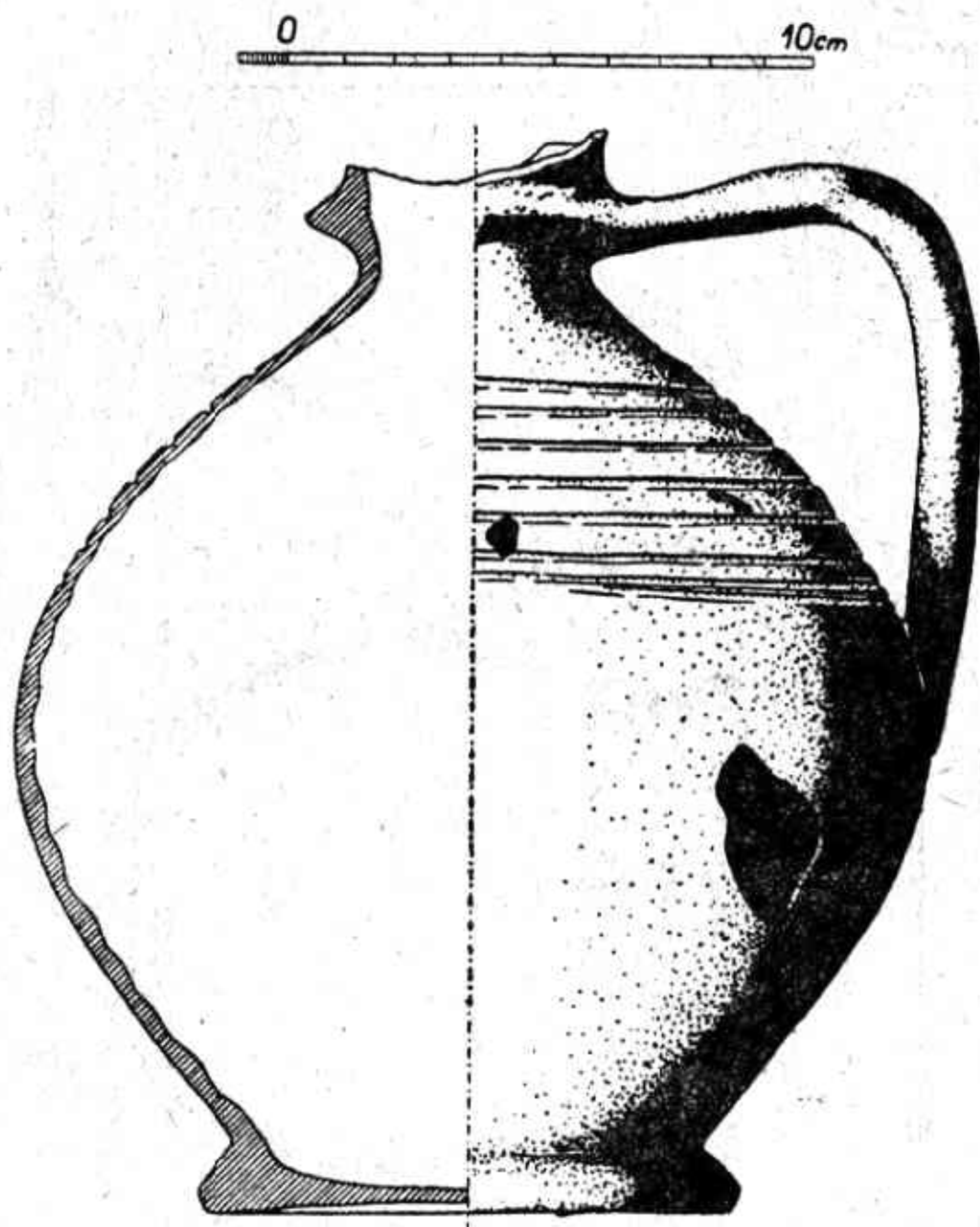
Poznámky:

¹ Kroměřížské matriky jsou v současné době uloženy ve St. archivu v Brně. Naše práce je založena na matrikách z let 1632–1723. Pokud není poznamenáno jinak, jsou všechna data obsažená v této práci převzata z těchto matrik. — ² Hlavní pomůckou nám byl spis V. PEŘINKA *Dějiny města Kroměříže*, a to zejména: díl 2., část 1.–2. [Kroměříž 1947], díl 2., část 3. [Kroměříž 1948], díl 2., část 4. [Kroměříž 1948], díl 3. [Kroměříž 1940]. — ³ J. SEHNAL: K otázce českých skladatelů v kroměřížské kapele biskupa Karla Liechtensteina Castelforna. *Umění a svět* 1, 1957, s. 39–42. Zde omylem uveden rok úmrtí 1672 místo 1673. — ⁴ V. PEŘINKA, 1. c. 2/1–2, s. 849. — ⁵ V. PEŘINKA, 1. c. 2/1–2, s. 285. — ⁶ A. BREITENBACHER: Hudební archiv kolegiálního kostela sv. Mořice v Kroměříži. *Kroměříž* 1928, s. 94 a 99. — ⁷ V. PEŘINKA, 1. c. 2/1–2, s. 630. — ⁸ V. PEŘINKA, 1. c. 2/1–2, s. 180. — ⁹ V. PEŘINKA, 1. c. 2/3, s. 260. — ¹⁰ V. PEŘINKA, 1. c. 2/1–2, s. 735 a 977. — ¹¹ V. PEŘINKA, 1. c. 2/3, s. 253 a 258. — ¹² V. PEŘINKA, 1. c. 2/4, s. 733. — ¹³ V. PEŘINKA, 1. c. 2/1–2, s. 820–821. — ¹⁴ V. PEŘINKA, 1. c. 2/1–2, s. 763. — ¹⁵ J. SEHNAL, 1. c. obr. příl. — ¹⁶ V. PEŘINKA, 1. c. 2/1–2, s. 818. — ¹⁷ J. SEHNAL: Pohled do instrumentáře kroměřížské kapely 17. a 18. století. *Umění a svět* 2–3, 1959, obr. příl. — ¹⁸ V. PEŘINKA, 1. c. 2/3, s. 288. — ¹⁹ Zpráva E. J. Schmidta biskupovi přibližně z let 1664–1669 ve volné korespondenci ve St. archivu v Kroměříži. E. J. Schmidt soudí, že ze 7 uchazečů o místo polesného je choralista nejméně schopný, neboť není zvyklý snášet mráz a zimu, vedro a déšť. — ²⁰ J. SEHNAL: Ze života hudebníků kroměřížské biskupské kapely v 17. století. *Hudobnovedné štúdie*, sv. 8. V tisku. — ²¹ V. PEŘINKA, 1. c. 2/1–2, s. 845. — ²² V. PEŘINKA, 1. c. 2/3, s. 246. — ²³ V. PEŘINKA, 1. c. 2/1–2, s. 391. — ²⁴ V. PEŘINKA, 1. c. 2/1–2, s. 971. — ²⁵ V. PEŘINKA, 1. c. 2/3, s. 289. — ²⁶ V. PEŘINKA, 1. c. 2/3, s. 288. — ²⁷ V. PEŘINKA, 1. c. 2/3, s. 280–281. — ²⁸ Počet roční peněžitéj purkmistrovskéj města Kroměříže od sv. Jiří 1673 až do sv. Jiří 1674. St. archiv v Kroměříži. — ²⁹ V. PEŘINKA, 1. c. 2/3, s. 250. — ³⁰ V. PEŘINKA, 1. c. 2/1–2, s. 851. — ³¹ V. PEŘINKA, 1. c. 2/1–2, s. 612. — ³² V. PEŘINKA, 1. c. 2/3, s. 183 a 261. — ³³ A. BREITENBACHER, 1. c. s. 89. — ³⁴ J. SEHNAL: Varhany u sv. Mořice v Kroměříži v 17. století. *Zprávy Vlastiv. ústavu v Olomouci* č. 101, 1962, s. 14, pozn. 7. — ³⁵ Smlouva datovaná 13. 9. 1694 je uložena v Městském archivu v Odrách, sign. 51/7. — ³⁶ J. POHANKA v úvodu k 1. svazku orchestrálních skladeb P. Vejvanovského (MAB 47), Praha 1960.

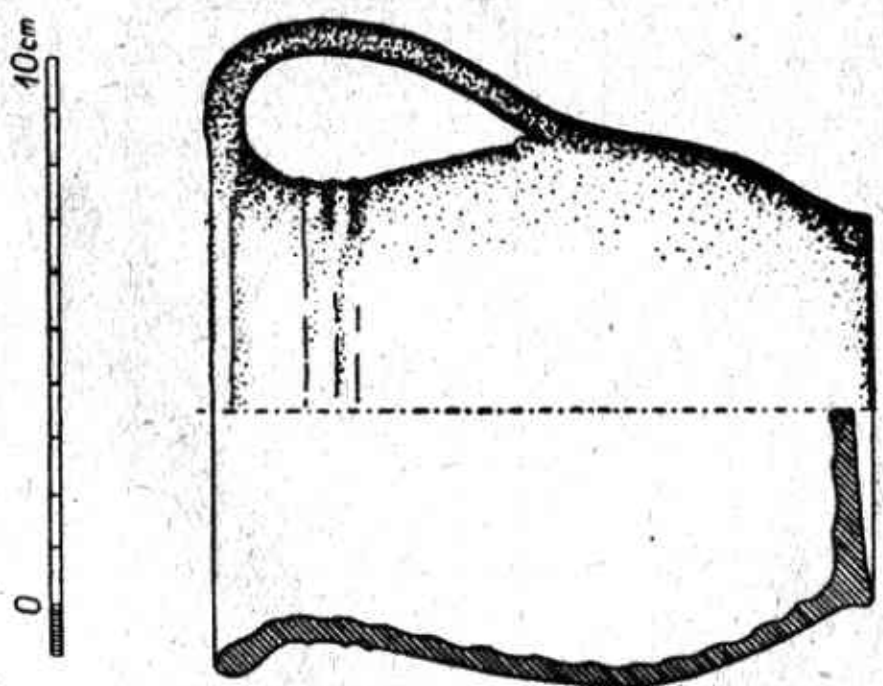
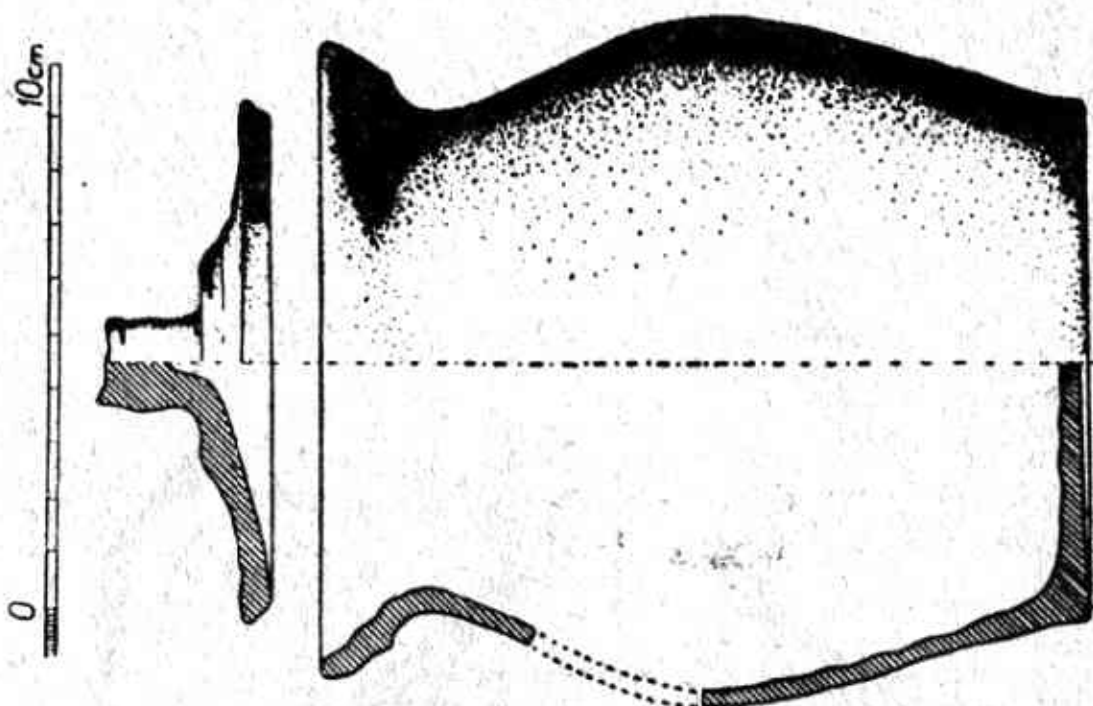
Václav Burian:

LIDOVÁ KERAMIKA Z NÁLEZŮ MINCI

Z hlediska muzejních sbírek třídíme obvykle mladší hrnčířské výrobky do dvou základních časových skupin: od 10. století rozlišujeme tzv. keramiku středověkou a od 16. století keramiku lidovou, podle tohoto rozdělení pak spadá první skupina do zájmového okruhu historických archeologů, druhá je zpravidla předmětem studia etnografů, ačkoli nemůžeme položit mezi tyto časové vrstvy nějaké dělítko, například změnu ve způsobu výroby. Toto vžitě zájmové rozdělení se projevilo také na celostátní akci, organizované historicko-archeologickým oddělením Národního musea, soupisu keramiky datované mincemi, který bude publikován formou korpusu a má zásadní význam pro typologii středověké keramiky na území

Obr. 1. Vizovice, čepák, po r. 1699 (kreslil V. Burian).

Obr. 2. Slavonín, hrnek, po r. 1771.

Obr. 3. Nedvězí, hrnek s pokličkou, po r. 1802 (kreslil V. Burlan).

našeho státu. První pracovní zasedání o středověké keramice dne 10. prosince 1962 přijalo zásadu, že konečným datem tohoto korpusu bude rok 1620.¹ Za současného stavu typologie československé středověké keramiky bude toto dílo pro určené období jistě pramenem dalekosáhlého významu.

Znalosti o keramice mladšího období (tj. o lidové keramice) jsou mnohonásobně větší, opěrným bodem je často keramika datovaná přímo nápisem, číselným vročením nebo poměrně dobrými informacemi o keramických dílnách. Přesto by se naše poznatky o běžnějších formách této keramiky rozšířily a upřesnily pomocí podobného soupisu lidové keramiky datované mincemi. Nálezů mincí nebylo dosud v národopisném vědním oboru dosti využito, jen namátkou lze vedle poznatků o keramice uvést možnost datování naleziště (budovy), získání představ o ekonomické situaci tehdejšího majitele objektu, případně jeho podniku (zemědělského), souvislosti s pověrami apod. Bližší studium keramiky z nálezů mincí tohoto mladšího období nám ověří také poznatky získané při soupisu středověké keramiky, například zvyklost provrtání stěny nebo dna nádoby (obdoba u keramiky popelnicových polí), které se vyskytuje u exemplářů nalezených ve volném terénu, z čehož vyplývá, že účelem byla patrně zábrana hromadění dešťové vody v nádobě. Obdobně jako u středověké keramiky, stanoví se datování nádoby podle nejmladší mincovní ražby jako terminus ad quem, vždy je nutno počítat s nádobou poněkud starší.

Na úseku středověké keramiky vyšlo již několik dílčích prací² a celostátní korpus je hotov, kdežto o keramice z mladšího období, kromě ojedinělých záznamů publikovaných v souvislostech s popisy mincovních částí nálezů,³ nenajdeme v naší odborné literatuře nejmenší zmínky. Základním předpokladem soustavného přístupu k tomuto úkolu je čtyřsvazkové dílo *Nálezy mincí*,⁴ v němž náleзовé registry pamatují i na způsob uložení mincovního nálezů, a to více než ve dvou stech případech. Je ovšem nedostatkem, že obvykle bývají při odkrytí jednotlivých mincovních nálezů jejich keramické obaly zničeny a nálezce, často také muzejní orgány, nepečují o jejich záchranu. Bude tedy nutno v budoucnu ukládat v muzejních numismatických sbírkách mincovní nálezy s keramikou jako celky.

Korpus lidové keramiky z nálezů mincí by tvořil pokračování obdobného díla o středověké keramice, forma jednotlivých záznamů by tudíž byla shodná, s tímto obsahem:⁵ 1. Běžné číslo záznamu. 2. Lokalita (obec, okres, trať, popisné nebo parcelační číslo ap.). 3. Datování nálezů podle nejmladší ražby z jeho obsahu (na základě díla *Nálezy mincí*, pozdější nálezy v Numismatickém sborníku) nebo podle odborného popisu v evidenčních pomůckách muzejní sbírky. 4. Stručná charakteristika struktury mincovní části nálezů, datum odkrytí a náleзовé okolnosti. 5. Popis nádoby, její tvar, výzdoba, rozměry (podle způsobu, který uvádí J. POULÍK, *Staroslovanská Morava*, str. 137). 6. Uložení (muzejní fond) a signatura. 7. Literatura. — Nezbytným doplňkem těchto popisů jsou technické nákresy s profily a fotografie.

Jako příklady uvádím popisy nádob z fondů olomouckého muzea s tím, že další podobné záznamy by se mohly prozatím shromažďovati formou kartotéky v některém ústředním etnografickém pracovišti. Vhodnou příležitostí jsou výzkumy lidové keramiky, prováděné Ústavem pro etnografii a folkloristiku,⁶ do jejichž rámce by nepochybně zapadla i tato problematika.

1.

Vizovice, okr. Gottwaldov.

Po r. 1699

Nález mincí Leopolda I. (1657—1705) asi r. 1927.

Cepák. Dno mírně dovnitř vyklenuté tvoří nízkou nožku s oblounovým obvodem. Kulovité výdutě je protáhlá ke dnu mírněji, k hrdlu zřetelněji, v horní části je vyryta na povrchu horizontální šroubovice, na vnitřní ploše je nepravidelně zřetelné žlábkování, ve stěně výdutě jsou porůznu proraženy čtyři otvory. Hrdlo

má diskovitě vytažené okruží, okraj je po celém obvodu fragmentován. Z okruží vybílá široké páskové ucho, které je dolním koncem přilepeno ke středu výdutě. Žlutozelená poleva pokrývá okruží hrdla, horní část okraje zevnitř a zvenčí a přilehlou část ucha. Jemný materiál je vypálen do bleděčerveného tónu. Rozměry: v. 20,5 cm; ds. 10 cm; dv. 3,5 cm; max. d./w. 6,8/8,5 cm.

Muzeum Olomouc, numismatické oddělení (dříve archeologické oddělení čís. inv. 7111). (Viz obr. č. 1 v textu a obr. na druhé straně obálky.)

ČVSMO XL, 1928, str. 157.

2.

Slavonín, okr. Olomouc, dům čp. 51.

Po r. 1771

Nález stříbrných mincí habsburského soustátí z období Leopold I. (1657–1705) až Josef II. (1765–1790) a jiných evropských ražeb při adaptačních pracích v předsíni domu Miloslava Benýška.

Hrnek. Dno mírně dovnitř vyklenuté, na vnitřní ploše soustředně žlábkované. Výduť je pokleslá do dolní třetiny, na hrdle dva nestejně široké mělké žlábkové rozevřené okraje je zaoblen, od okraje do poloviny výdutě je nasazeno široké páskové ucho. Po vnitřní ploše výdutě probíhá mělká šroubovice. Střep z jemné hlíny je zbarven cihlově červeně. Hnědožlutá poleva pokrývá ve slabé vrstvě vnitřek hrnku, kvalitní je rozestřena na vnitřní ploše okraje nádoby (část vynechána), přechází v nepravidelném ohraničení na venkovní plochu, odkud stéká na výduť. Rozměry: v. 12 cm; ds. 6,8 cm; dv. 9,8 cm; max. d./w. 10 cm / 4,5 cm. (Viz obr. č. 2 v textu a obr. na druhé straně obálky.)

Muzeum Olomouc, numismatické oddělení, přírůstkové číslo 100/62.

Poznámka: Část nálezů byla uložena ve sklenici.

3.

Olomouc-Nové Sady, pozemek Jar. Gejdosche.

Po r. 1790

Nález 13 dukátů z 18. století dne 25. listopadu 1937 při stavbě kanalizačního sběrače.

Hrnek, jehož vzhled je možno zčásti rekonstruovat podle dochované fotografie: Soudkovitá výduť ostře přechází v široce vyžlabené hrdlo s rozevřeným okrajem. Rozměry: v. cca 8,6 cm.

Muzeum Olomouc, snímek. (Viz obr. na třetí straně obálky.)

Nálezy mincí č. 3889.

4.

Nedvězí, okr. Olomouc, dům čp. 2.

Po r. 1802

Nález mincí z napoleonských válek, převážně šestikrejcarů Františka II. (1792–1835), odkrytý dne 22. května 1958 při rozebírání chlebové pece a úpravě komory.

Hrnek. Zachovalo se 6 střepů, z nichž byla provedena rekonstrukce. Dno mírně dovnitř vyklenuté, uvnitř soustředně žlábkované. Výduť má soudkovitý tvar, u dna náběh k nožce, vnitřní plocha žlábkovaná (šroubovice?). Rozevřené okraje je mírně vytažen do kalichovité formy. Kromě plochy dna je hrnek pokryt slabě iridující polevou, zvenčí hnědou, uvnitř žlutězelenou s hnědým překryvem, který je souhlasný se žlábkováním. Materiál jemná světležlutá hlína. Rozměry: v. 14 cm; ds. 9,4 cm; dv. 11,6 cm; max. d./w. 12,6/7 cm.

Poklička. Obvod trychtýřovitě okosen, horní plocha má dvojnásobnou konkávní stoupající profilaci zbrázděnou mělkou šroubovicí, na vrcholu je nasazeno válečkové poněkud zdeformované držadlo, vnitřní plocha stoupe konvexním obloukem vzhůru k dutině držadla. Venkovní (horní) plocha je pokryta iridující hnědožlutou polevou, vnitřní je červeně vypálená, bez polevy. Rozměry: v. 3 cm; d. 9,5 cm.

Muzeum Olomouc, numismatické oddělení, přírůstkové číslo N-6/58. (Viz obr. č. 3 v textu a obr. na třetí straně obálky.)
Numismatický sborník VI, 1960, str. 418.

¹ Návrh, který jsem přednesl v dílčím referátu, aby korpus nesl název „Keramika z nálezů mincí feudálního období“ a zahrnul období až do r. 1848, nebyl pro rozsáhlost úkolu přijat.

² Květa REICHERTOVÁ, Středověká keramika datovaná mincemi. Památky archeologické roč. L, 1959, str. 236–258. — Miroslav RICHTER, Keramika z 12. až počátku 14. století v Čechách, datovaná poklady mincí. Časopis Národního musea, oddíl věd společenských, roč. CXXVIII, 1959, str. 4–22. — Václav BURIAN, Keramika z nálezů mincí. Archeologické rozhledy roč. X, 1958, str. 280–282.

³ Emil PETÁCH, Nález mincí v Ruskove pri Košiciach. Numismatický sborník V, 1958, str. 347–353. — Václav BURIAN, Nález mincí z napoleonských válek v Nedvězí, okres Olomouc. Numismatický sborník VI, 1960, str. 418–419.

⁴ III. díl, zpracovaný Lubomírem NEMEŠKALEM za redakce Emanuely NOHEJLOVÉ-PRÁTOVÉ, Praha 1957. Není vždy jisto, zda regest v těchto Nálezech znamená nádobu keramickou. Revize by zasluhovaly všechny případy, které uvádím v abecedním pořadí podle míst (v závorce je vždy uvedeno číslo regestu Nálezů): Bavorov, o. Vodňany (4017), Bavorovice, o. České Budějovice (3814), Běloves, o. Náchod (3187), Biskupice, o. Čáslav (3599), Bolatice, o. Hlučín (3255), Borkovice, o. Soběslav (4018), Boskovice (3459, 3795), Bošetice, o. Hustopeče (3188), Bozkov, o. Semily (3680), Brno-Komín (3215), Břest, o. Kroměříž (3682), Březnice, o. Gottwaldov (3683), Bukovka, o. Přelouč (4025), Buzice, o. Blatná (3819), Býčína, o. Mnichovo Hradiště (3982), Býšť, o. Holice (3190), Cerekvice, o. Hořice (3584), Cetkovice, o. Moravská Třebová (3603), Čáslav (3463), Častolovice, o. Rychnov n. Kn. (3464, 3465), Černuc, o. Kralupy n. Vlt. (3662), Čerín-Korvta, o. Kaplice (3405), Český Krumlov (3449), Čistá, o. Litoměř (3294), Damnice, o. Moravský Krumlov (3674), Děčín-Oldřichov (4032), Dehtáře-Milotice, o. Pelhřimov (3595), Děhlov, o. Hlučín (3467), Dešenice, o. Klatovy (3171), Dětmarovice, o. Karviná (3295), Dobruška, o. Ledeč nad Sázavou (3296), Dolní Holetín, o. Hlinsko v Čechách (3258), Dolní Libčava, o. Česká Lípa (3268), Domašín, o. Vlašim (4035), Dožice, o. Blatná (4036), Dubenec-Bytíz, o. Přibram (3613), Dubovice, o. Sedlčany (4039), Dvůr Králové nad Labem (3269), Dymokury, o. Poděbrady (4040), Fulštejn, o. Krnov (3471), Grabštejn, o. Liberec (3454), Habrovany, o. Ústí nad Labem (3634), Hluboké, o. Tišnov (3778), Hněvotín, o. Olomouc (3632, 3686), Holušice-Lisky, o. Humpolec (3580), Horákov, o. Brno (3644), Horní Adršpach, o. Broumov (3474), Horní Bojanovice, o. Hustopeče (3581), Horní Datyně, o. Ostrava (3379), Horní Hrachovice, o. Tábor (3669), Hrotovice, o. Třebíč (3297, 3969), Hrubčice, o. Prostějov (3315), Hynkov, o. Olomouc (3689), Chlístov, o. Třebíč (3271), Chlum sv. Maří, o. Sokolov (3419), Chlumětín, o. Hlinsko (3289), Chmelná, o. Vlašim (3455), Chomýž, o. Holešov (3369), Chotěboř (3427), Chroboly, o. Prachatice (3618), Chvaletice, o. Přelouč (3194), Janůvky, o. Moravská Třebová (3424), Jedlov, o. Jihlava (3732), Jihlávka, o. Třešť (3407), Kamberk, o. Votice (3172), Kanovsko, o. Přerov (4061), Kbelany, o. Stříbro (4005), Klatovy (3358), Kojetín (3362), Koloděje nad Lužnicí, o. Týn nad Vltavou (4064), Kouřim, o. Kolín (3382), Kozlov, o. Ledeč nad Sázavou (3408), Kožlí, o. Blatná (3383), Kravaře, o. Hlučín (3309), Krnov (3852), Kroměříž (3739), Krvchnov, o. Kolín (3272), Křižanov, o. Velké Meziříčí (3200), Kvítkov, o. Česká Lípa (3940), Ledeč nad Sázavou (3165), Léskovec, o. Kamenice nad Lipou (4071), Lešany, o. Prostějov (3302), Letonice, o. Bučovice (3492), Levín, o. Třeboň (4074), Lhenice, o. Prachatice (4073), Lohta, o. Dobruška (3597), Lípov, o. Veselí nad Moravou (3624), Luční Chvojno, o. Ústí nad Labem (3576), (3560), Lhotice, o. Velká Bíteš (3587), Lhotka, o. Třešť (3742), Libišany, o. Pardubice Lukavec, o. Blávec (3495), Maleč, o. Chotěboř (3225), Malhostovice, o. Tišnov (3326), Město Ždár (3748), Mazice, o. Litovel (3775), Miletín, o. Hořice v Podkrkonoší (3829), Milevo, o. Stříbro (4077), Milevsko (4078), Mírotín, o. Rýmařov (3327), Mladá Boleslav (3280), Močovice, o. Čáslav (3281), Moravská Třebová (3202), Mušov, o. Mikulov (3751), Náchod (3203), Najfuk, o. Rýmařov (3502), Napajedla, o. Gottwaldov (3601), Nedašov, o. Valašské Klobouky (3625), Nesovice, o. Bučovice (3503), Neusluzice, o. Strakonice (3589), Nosálovce, o. Vyškov (3698), Nové Město na Moravě, o. Ždár (4080), Noviny pod Ralskem, o. Česká Lípa (3175), Nový Jičín (3990), Olomouc-Černovír (3649), Olomouc-Nové Sady (3889), Olomouc-Povel (3850), Olomučany, o. Blansko (3953), Opava (3226, 3282), Osoblaha, o. Krnov (3283, 3825), Ostrava IX-Muglínov (3700), Partotice, o. Blávec (3178), Pelhřimov (4087), Perknov, o. Havlíčkův Brod

(3810), Petrovice nad Úhlavou, o. Klatovy (3273), Plešnice, o. Stříbro (3664), Police, o. Valašské Meziříčí (3275), Ponědrážka, o. Třeboň (3634), Praha II., Kateřinská ul. (3507), Praha VIII., Troja (4011), Prostějov (3846), Prostějovičky, o. Prostějov (3847), (3392), Radešín-Olešnice, o. Ústí nad Labem (3229), Radešov u Volyně, o. Vimperk Prostřední Ves (3843), Přehýšov, o. Stod (3822), Přerov (3250), Pyšely, o. Říčany (3178), Radimovice u Želče, o. Tábor (3512), Radobyte, o. Písek (3648), Radvanec, o. Nový Bor (3447), Rakousy, o. Turnov (3431), Raková u Konice, o. Litovel (3457), Rodínov, o. Kamenice nad Lipou (3312), Rohozná, o. Pelhřimov (3284), Rokycany (3934), Ronov nad Doubravou, o. Čáslav (3329), Rozvadovice, o. Litovel (3844), Rybné, o. Jihlava (3608), Řestoky, o. Chrudim (3590), Sedlice, o. Blatná (3777), Semechnice, o. Dobruška (3892), Semice, o. Český Brod (3230), Senomaty, o. Rakovník (3208), Skuhrov, o. Havlíčkův Brod (3242), Skyšice, o. Mnichovo Hradiště (3612), Slaný (3209), Slatiňany, o. Chrudim (3608), Slavonice, o. Dačice (3210), Smilovice-Chlum (3587a), Sněhov, o. Semily (3521), Spikaly, o. Doksy (3818), Stará Boleslav-Houška (3797), Stará Lhota, o. Klatovy (3397), Staré Zdánice, o. Pardubice (3179), Starý Hrozenkov, o. Uherský Brod (3619), Starý Jičín, o. Nový Jičín (3416), Strážek, o. Bystřice nad Pernštýnem (3762), Strážovice, o. Kyjov (3332), Sušice (3448), Štěpánovice, o. Tišnov (3398), Tábor, okolí (3626), Toužín, o. Dačice (3452), Trhový Štěpánov, o. Vlašim (3764), Trojanovice, o. Frenštát pod Radhoštěm (3939), Třeboň (3181), Třemešná, o. Krnov (3530), Třešť (3637), Týnec, o. Klatovy (3976), Uničov, o. Sternberk (3533), Úsilov, o. Domažlice (3562), Ústí nad Labem (3458), Velká Třebnoušev, o. Hořice (3980), Véska, o. Olomouc (3791), Větrov, o. Frýdlant (3583), Vinařice, o. Přelouč (4120), Vizovice, o. Gottwaldov (3669), Vladislav, o. Třebíč (3945), Vlčkov, o. Velká Bíteš (3666), Voleč, o. Přelouč (3539), Všechlapy, o. Tábor (3349), Všechovice, o. Holešov (3540), Výrovce, o. Znojmo (3182), Zádolí, o. Dobruška (3439), Záhorovice, o. Uherský Brod (3541), Zbyslav, o. Klatovy (3974), Znojmo (3278), Zádovce, o. Kyjov (3333), Želiv-Temechov, o. Humpolec (3277), Žešov, o. Prostějov (3220), Žirovnice, c. Kamenice nad Lipou (3184), Žlebské Chvalovice, o. Čáslav (3593). Seznam míst je upraven podle správního rozdělení k 1. únoru 1949, podle něhož bylo postupováno také při zpracování Nálezů.

⁵ Podle schematu vypracovaného historickoarcheologickým oddělením Národního muzea v Praze.

VOLKSKERAMIK AUS MÜNZENFUNDEN

Die Datierung mit Hilfe von Münzenfunden hat grosse Bedeutung für die mittelalterliche und spätere sog. Volkskeramik. Das ganzstaatliche Verzeichnis mittelalterlicher Keramik bis zum Jahre 1620 zurückreichend, ist schon in Form eines Corpus für den Druck vorbereitet, zu einer ähnlichen Aktion für die jüngere Zeit wurde allerdings wegen des bedeutenden Umfangs des Materials bis jetzt noch nicht geschritten. Als erster Beitrag zu diesem Verzeichnis ist die Beschreibung des keramischen Teiles der Münzenfunde von Vizovic, Bezirk Gottwaldov (nach dem Jahre 1699), aus Slavonin, Bezirk Olomouc (nach dem Jahre 1771), aus Olomouc - Nové Sady (nach dem Jahre 1790) und aus Nedvězí, Bezirk Olomouc (nach dem Jahre 1802) angeführt.

Jaromír Diener — Emanuel Opravil:

MYKOLOGICKÉ POZNÁMKY Z OKOLÍ BRUNTÁLU

Nízký Jeseník a Bruntálsko zvláště patří k botanicky málo známým krajům. Jednotvárný geologický podklad, studené kulmské droby, proražené na Bruntálsku mladými čedičovými výlevy, se projevuje i v malé pestrosti rostlinného krytu. Málo příznivým činitelem je také vysoká nadm. výška, která se pohybuje mezi 550 až 650 m (Bruntál 547 m n. m.). Klima této oblasti se označuje jako vrchovinné, vlhké, mírně teplé: prům. roč. teplota + 6° C, prům. roč. srážek kolem 450 mm. Převládají skeletové půdy, málo úrodné, úrodnější prst se vyskytuje jen na zvětralých sopečných tufech. Příkré údolní svahy, okolní pahorky, jsou zalesněné převážně smrkovými monokulturami, jen místy jsou hojnější jedle, modřín, klen, břízy, buky a jeřáby. Autoři uvádějí především nálezy z Uhlířského vrchu,

Černého lesa (mezi Bruntálem a Jelením), z údolí Černého potoka, jihovýchodně Bruntálu a několik nálezů ze sousedních obcí — Starého Města, Oborné, Meziny a dalších.

Pyrenomycetes :

Xylaria hypoxylon L. — ojediněle v lesíku u vodojemu na Uhlířském vrchu.

Discomycetes :

Gyromitra gigas (KROMBH.) CKE. — ojediněle ve smrčině na Uhlířském vrchu

Lachnea scutellata (L.) GILLET — na mechu porůstajícím vlhkou, k severozápadu obrácenou stěnu opuštěného lomu, východně od města.

Plicaria badia FUCH. — každoročně na okrajích lesních cest na Uhlířském vrchu.

Tremellales :

Tremellodon gelatinosum SCOP. — ojediněle na pařezích v lese Obora a na pasekách mezi Bruntálem a Mezinou.

Dacryomycetales :

Calocera viscosa (PERS.) FR. — v lese na Uhlířském vrchu, les Obora, Černý les u Starého Města, všude roztroušený na pařezích.

Aphylliphorales :

Cantharellus cibarius FR. — rozšířený ve všech lesích v okolí Bruntálu.

Clavaria cristata (HOLMSKJ) PERS. — roztroušená ve vrcholové části lesa na Uhlířském vrchu.

C. coralloides L. — v lese u Černého potoka a na Uhlířském vrchu v prosvětlených částech místy hojná.

Craterellus cornucopioides (L.) — v lese u silnice k Lomnici ojediněle, hojně mezi Valšovem a Novou Plání v mladých smrčinách se starými buky.

Fomes fomentarius (L.) KICKX. — nejčastěji na starých bucích v lesích jižně Meziny; velmi hojný je v lesích nad Karlůvou Studánkou a Malou Morávkou. Velmi velké exempláře se vyskytují v okolí Alfrédovy chaty.

F. marginatus (FR.) GILLET — hojný na pařezích na Uhlířském vrchu.

Gloeophyllum septarium (WULF.) KARST. — hojný všude v okolních lesích, častý na dřevěných lávkách na Černém potoce.

Phellinus igniarius (L.) QUÉL. — velmi hojný všude na vrbách kolem Černého a Uhlířského potoka a jejich přítoků.

P. pini (THORE) PILÁT — hojný na smrkových pařezích a trouchnivých kmelech, zvláště v údolí Černého potoka.

Polyporellus squamosus (HUDS.) KARS. — pravidelně každým rokem na zbytku pařezu v příkopu silnice na kraji Oborné.

Polystictus perennis (L.) FR. — ojediněle ve vrcholové části lesa na Uhlířském vrchu.

Stereum hirsutum (WILD.) PERS. — hojný na klenových a bukových pařezích v lese na Uhlířském vrchu.

S. purpureum PERS. — břízové pařezy v lesíku za viaduktem východně města.

Thelephora palmata (SCOP.) FR. — ojediněle na jehličí ve vrcholové části lesa na Uhlířském vrchu.

Trametes hirsuta (WULF.) PILÁT — běžný na javorech ve stromořadích ve městě.

T. versicolor (FR. ex L.) PILÁT — na břízových pařezích v lesíku za viaduktem.

Agaricales :

Agaricus arvensis FR. ex SCHAEFF. — v lese na Uhlířském vrchu častý, zvláště v porostech kolem vodojemu; velmi častý na okraji lesa v údolí Černého potoka.

A. campester FR. ex L. — všude na lukách a polích v okolí Bruntálu, v některých letech hojný; též v okolí Starého Města, Oborné a Meziny.

Amanita muscaria (L.) QUÉL. — každoročně hojná všude v okolí: Uhlířský vrch, Černý les, Obora, Dlouhá Stráň, Mezina, Karlovec, Staré Město.

A. rubescens PERS. — poměrně dosti hojná v lesích západně Starého Města; Mezina, Dlouhá Stráň, Nová Pláň, Karlovec.

A. vaginata (BULL.) QUÉL.* — v lese na Uhlířském vrchu, v Černém lese, v okolí Starého Města.

Boletus edulis FR. — roztroušený ve všech okolních lesích — Uhlířský vrch, Černý les, Mezina, Karlovec, Nová Pláň, Kočov.

Boletus luridus SCHAEFF. — v lesíku kolem vodojemu a v lípové aleji na Uhlířském vrchu, ojediněle v aleji z Uhlířského vrchu do Kočova.

Clitocybe gilva PERS. — se objevuje velmi často ve velkých kruzích v lese v údolí Černého potoka.

C. infundibuliformis SCHAEFF. — v Černém lese dosti častá, zvláště na jeho travnatých okrajích v některých letech velmi hojná.

C. nebularis BATSCH — ve všech lesích v okolí Bruntálu velmi častá, zvláště v Černém lese (v okolí opuštěného lomu).

C. odorata BULL. — Mezina, roztroušeně na pasece v lesích jižně Venušiny sopky.

Collybia velutipes (CURTIS) QUÉL. — hojná všude na kmenech vrb kolem Černého potoka.

Gomphidius glutinosus SCHAEFF. — dosti častý v Černém lese, v lese na Uhlířském vrchu.

Ixocomus elegans SCHUM. — na Kozinci východně Bruntálu pod modřiny častý, v okolí Bruntálu, kde je hojnost modřinů, je všude roztroušený.

Krombholzia scabra BULL. — na Uhlířském vrchu, u Nové Pláně, Karlovce, Dlouhé Stráně, pod břízami každoročně.

Krombholzia aurantiaca (BULL.) GILIB. — v lesích a hájích kolem Černého potoka, v Nové Pláni u Moravice, zpravidla každoročně, ne hojně pod osikami, olšemi, břízami.

Laccaria amethystina (BOLT) MAIRE — ojediněle v okrajové části lesa v údolí Černého potoka.

L. laccata (SCOP.) B. et BR. — v Černém lese, hlavně při okrajích, na Uhlířském vrchu v lesíku u vodojemu a v prosvětlených částech smrkového lesa často velmi hojně, v trsech; malé lesíky a pastviny západně Starého Města.

Lactarius deliciosus (L) FR. — roztroušený na okrajích smrků všude v okolí Bruntálu, lesní porosty západně Starého Města, okraj lesa v Miloticích nad zastávkou.

L. lignyotus FR. — v údolí potoka na západní straně Vysokého kamene u Nové Pláně.

L. piperatus (SCOP.) FR. — ve všech lesích v okolí Bruntálu, na sušších místech se objevuje každoročně, někdy velmi hojně, zvláště v Černém lese, na Uhlířském vrchu a v okolí Nové Pláně.

L. rufus (SCOP.) FR. — ve smrkových monokulturách v okolí Bruntálu všude hojný.

L. volemus FR. — řídce až ojediněle v lese na Uhlířském vrchu, v Černém lese.

Leptota procera (SCOP.) QUÉL. — v lese na Uhlířském vrchu a v Černém lese pravidelně každým rokem dosti hojná.

Limactum eburneum (BULL.) SCHROETER — častá v lese na severovýchodním svahu Uhlířského vrchu, ojediněle mezi čedičovými balvany.

Marasmius oreades (BOLT.) FR. — všude v okolí na mezích, lukách a pastvinách.

M. rotula (SCOP.) FR. — častá na trouchnivém dřevě na Uhlířském vrchu, v Černém lese, v lesích u Meziny.

*) Dnes se rozpadá na řadu druhů, viz např. Kühner-Romagnesi, Moser aj.

M. scorodonius FR. — v prosvětlené části Černého lesa hojně, podobně v lesíku u vodojemu na Uhlířském vrchu.

Mycena pura (PERS.) — ve smrkovém lese v údolí Černého potoka dosti hojně; roztroušeně v lese na Uhlířském vrchu, v okolí Starého Města, v lesích mezi Valšovem a Novou Plání.

Nematoloma fasciculare (HUDS.) KARSTEN — každoročně na Uhlířském vrchu na pařezích v lese i v lípové aleji, v lesích kolem Bruntálu všude hojná.

Paxillus atrotomentosus (BATSCH) FR. — roztroušený v lese na Uhlířském vrchu, ojediněle v Černém lese u opuštěného lomu a u silnice do Jelení, dosti hojný v lesích západně Starého Města.

P. involutus (BATSCH) FR. — roztroušený na vrcholové části lesa na Uhlířském vrchu.

Pholiota mutabilis (SCHAEFF.) QUÉL. — každoročně ve velkém množství na pařezích a v dutinách starých líp.

P. squarrosa (MÜLLER) QUÉL. — na bázi kmenů stromů v parku téměř každoročně.

Pleurotus ostreatus (JACQ.) QUÉL. — často na severozápadní straně stromů v lípové aleji na Uhlířském vrchu, na javoru v lesíku za viaduktem u Černého potoka.

P. rutilans (SCHAEFF.) PILÁT — hojný v lese na Uhlířském vrchu na jehličnatých pařezích.

Russula aeruginea (LINDBL.) FR. — všude v okolí Bruntálu, hojná zvláště na Uhlířském vrchu, v Černém lese a v lesích u Meziny.

R. delica FR. — častá v okrajové části lesa v údolí Černého potoka.

R. olivacea (SCH.) FR. — v bruntálských lesích častá, na Uhlířském vrchu, v Černém lese.

R. mustelina FR. — ve smrkovém lese u Černého potoka.

R. virescens (SCH.) FR. — v lesíku u vodojemu na Uhlířském vrchu roztroušená, taktéž v lesících západně Starého Města.

R. xerampelina (SCH.) FR. — v některých letech hojná zvláště v Černém lese.

Schizophyllum commune FR. — hojně na stromořadích ve městě, v zahradách.

Suillus piperatus (BULL. ex FR.) O. Kuntze — na okraji smrčiny u Černého potoka.

Tylopilus felleus (BULL.) KARSTEN — roztroušený v lesících západně Starého Města, v lese na pravém břehu potoka v Suché Rudné.

Xerocomus badius (FR.) KUHN — každý rok nepříliš hojně v Černém lese.

X. chrysenteron (BULL.) QUÉL. — v okolí Bruntálu častý: Uhlířský vrch, Černý les, Mezina, Staré Město, Oborná.

Gasteromycetes:

Astraeus hygrometricus (PERS.) MORG. — v několika exemplářích ve smrkovém lese v údolí Černého potoka u zbořeniště „Mexiko“, ve smrčíně u silnice Bruntál — Mezina.

Cyathus striatus (HUDS. ex PERS.) WILLD ex PERS. — hojně v dutinách starého akátu v lesíku u vodojemu na Uhlířském vrchu.

Geaster rufescens PERS. ex PERS. — Vrbno — Vidly.

Lycoperdon gemmatum BATSCH — hojně na okraji Černého lesa v okolí lomu, v ostatních lesích všude velmi častá, Karlovec.

L. pyriforme PERS. — Staré Město — na trouchnivém pařezu, podobně v Oborné a Dlouhé stráni (olšový pařez) vždy pohromadě.

L. saccatum FR. — roztroušeně v Černém lese a na Uhlířském vrchu.

L. umbrinum PERS. — v lese na Uhlířském vrchu a u Černého potoka roztroušená.

Scleroderma vulgare HORNEM. — v městském parku, v „Botanické zahradě“ v Bruntále.

PUSTÉ VSI NA BÝVALEM PANSTVÍ KOJETSKÉM

Panství Kojetín bylo po staletí majetkem pražského biskupství, později arcibiskupství. Od r. 1415 bylo však zastavováno. V lednu r. 1436 zapsal a zastavil za službu císař Zikmund Kojetín městečko blíž Kroměříže se vším příslušenstvím, zejména s vesnicemi, Jiříkovi ze Šternberka a z Lukova a Anežce, kněžně opavské, manželce jeho.

Ale už v lednu r. 1437 postoupil Jiřík z Šternberka a Anežka kněžna opavská a paní fulnecká, tento zástavní list na panství Kojetín Janovi z Cimburka a z Tovačova a jeho manželce Žofce z Kunštátu.

V pramenech se dlouho neuvádějí jmény vesnice, příslušné ke kojetskému panství. Po prvé se tak děje v prosinci r. 1446. Jan z Cimburka a z Tovačova obvinil tehdy u zemského práva v Olomouci Jana z Lichtenburga a z Cornštejna, že mu ves Dančovice drží, ježto k kojetínskému zboží sluší, na které zápis má. Poručníkem sporu učinil Jiříka z Kunštátu odjinud z Poděbrad, pozdějšího českého husitského krále.

Ve sporu páni našli v únoru r. 1448 takto: Poněvadž list císařův (Zikmundův) jest na zboží kojetínské a na to, což k tomu přísluší, aby Jan z Tovačova hejtman (zemský) to provedl (dokázal) na tomto sněmu nebo na podsudku, že ta ves přísluší k kojetínskému zboží, a hejtman na tomto sněmu provedl svědomí (důkaz), a toho páni pochválili, že provedl podle panského nálezu.

V září r. 1480 získal zástavním právem zboží kojetínské se vším příslušenstvím jeho Jan Heralt z Kunštátu a z Plumlova. V září r. 1484 koupil Ctibor z Cimburka a z Tovačova právo na lese a na lukách u Kojetína na Dunkovicích. V červnu r. 1490 pohnal Heralt z Kunštátu u zemského práva v Olomouci Ctibora z Tovačova, že jemu se uvázal v les jeho Daňkovice a v louku les jemu smýtil a louku vysekl, ježto o to o všecko na ubrmanech (rozhodčích) přestali, a ti je o to srovnati mají, a on (Ctibor) toho nečekav, pořítek z toho bral. V lednu roku 1495 získal kojetínské panství Adam z Cimburka a z Tovačova. Při tom se po prvé uvádějí jmény všechny vsi, příslušné k tomuto panství, mezi nimi Dubročov pustá ves a Kroužek pustá ves a Dančovice.

Tyto vsi zanikly za válek husitského krále Jiříka z Poděbrad v letech 1467—1471. Dobročov pustá ves ležela poblíž Jaroměřic u Jevíčka, které příslušely ke kojetskému biskupskému panství už r. 1233. Po vsi Daňkovicích zbyly jen louky a les.

Adam z Cimburka a z Tovačova a na Mladé Boleslavi držel kojetské panství (v něm Kroužek ves pustou a Dančovice) v zástavě ještě v září r. 1502. V dubnu r. 1503 získal zápisné kojetské zboží (v něm Kroužek pustou ves a Dučovice) k Tovačovu Vilém z Pernštejna a na Helfenštejně. Louky, jež slovou Donkovice, ležící blíž Kojetína, se připomínají také v červnu r. 1503.

V říjnu r. 1513 dal Vilém z Pernštejna, držitel panství kojetínského a Tovačova, Kojetínským k užívání dědičně pod plat louky na Dunkovicích, dané jim už dříve pod plat a k vykloučení. Při vkladech do zemských desk olomouckých tovačovského panství, k němuž příslušel statek Kojetín po dlouhou dobu, se připomínají louky Dunkovice, ležící blíž Kojetína, v různých obměnách napořád, a to: r. 1503 Dančovice, r. 1590 Donkovice, r. 1596 Gonkovice, r. 1597 Donkovice, r. 1602 Doukovice, r. 1636 Dankovice. Na katastrální mapě Kojetína z r. 1833 (litografie r. 1836 a 37) se neuvádí tento pomístní název.

Frant. BAYER a Arnošt BŘEZINA lokalisovali opustlou vesnici Dunkovice severně od Kojetína při řece Moravě na jejím břehu levém východně od Uhřetovic (Hejtmanství přerovské, Přerov r. 1908, str. 16 a přiložená mapa tohoto hejtmanství). Těmto starým Dunkovicím odpovídají na katastrální mapě Kojetína z r. 1833 na levém

břehu Moravy tak zvané Horní louky. Na šojenské speciální mapě je tam zakreslena kóta 195.

Tuto lokalizaci starých Dunkovic a nynějších Denkovic (v lidové paměti) potvrdil v červenci r. 1958 technický úřad Místního národního výboru v Kojetíně. Tento úřad současně lokalisoval pomístní název Okroužek, který je prastarou památkou po opustlé vsi Kroužku, uváděné v pramenech 15. stol. Trať se prostírá východně od Kojetína na pravém břehu Moravy při jejím soutoku s mlýnskou Struhou. Tvoří trojúhelník, obrácený hrotem k východu a ohraničený na straně západní cestou mezi dvěma mosty.

V nedávné diskusi o nejstarších dějinách Kojetína bylo mezi jiným řečeno, že řeka Morava byla pro bažinaté okolí těžko překročitelná, že kojetínského panství vůbec nepřesáhlo na druhý břeh Moravy, že místní názvy na -ice jsou staršího původu než místní jména s koncovkami na -ov a -ín, že obce s koncovkami na -ice a -any končí na čáře Měrovíce—Uhřetice—Lobodice—Oplocany, že dále k řece Moravě je již jen Kojetín—Chrbov—Tovačov, a že zřejmě zaplavovaný a bažinatý kraj při řece Moravě byl osídlen teprve později.

Ale ves Dunkovice s koncovkou na -ice, ležící kdysi na levém břehu Moravy a východně od čáry Tovačov—Chrbov—Kojetín, příslušná ke kojetínskému panství a spojená s ostatním panstvím patrně jen brodem v řece, je v naprostém a nesmířitelném rozporu s vylíčenou filologickou a geografickou umělou konstrukcí, která měla odůvodnit lichou domněnku o pozdním vzniku Kojetína. Kojetínského panství mělo na levém břehu Moravy směrem k Chropyni také lesy, tak zvané lesy kojetínské, doložené v tomto znění v prosinci r. 1487.

● DROBNÉ ZPRÁVY

Jan Kabelík: Shakespeare dermatolog

Pod tímto nadpisem vyšel v Lidové demokracii 19. IV. 1964 článek od doc. dr. Z. Štávy, inspirovaný publikací Harryho KEILA (Scabies a pasáž o královně Mab v Romeu a Julii). Dovojuje se tu z veršů Mercutiovy ve zmíněné tragédii, že velký dramatik anglický znal svrab. Znějí v originále takto: *Her waggoner* (tj. vozataj královny spánku Mab) *-a small gray coated gnat-not half so big as a round little worm pick'd from the lazy finger of a maid...* Doslovný překlad zní: Její vozataj-malá muchnička (komárek) v šedém plášti-ani půl tak velký jako malý kulatý červík vypíchnutý z líného prstu děvčete...

Doc. Štáva svůj článek doprovází stručnou historií svrabu, jehož parazitní podstatu snad znali již arabští lékaři, ale byla zapomenuta, svrab zařazen mezi tzv. dyskrasie, poruchy vzniklé z dysharmonie tělesných šťáv, a teprve ve čtyřicátých letech minulého století byla označena zákožka svrabová za jeho příčinu. Tuto nesnáz vykládá doc. Štáva tak, že mezi lidem přece jen znalost pravé podstaty svrabu se udržela, že ji tedy Shakespeare přece jen mohl znát.

Zákožka svrabová rozhodně však není malý kulatý červík, je pak velká sotva 0,2—0,3 mm, tedy na hranicích viditelnosti a poloviční vozataj královny Mab by tedy už vůbec viditelný nebyl. Nad to se nedá svrab léčit vypíchnutím, ale mastí, neboť nalézt zákožku v její chodbičce by bylo uměním. A když je nemoc již vyvinuta, je tu parazitů již mnoho, neusazují se pak v prstech, ale mezi prsty a na hýždích, pak však se rozšíří po celém těle.

Za to malému kulatému červíku se zcela podobá samička písečné blechy, která se usazuje v prstech, často pod nehty a vyjímá se opatrným vypíchnutím jehlou, když tělo samičky ve formě kulatého váčku, plné vajíček, doroste velikosti malého hrášku. Tedy přesně podle oněch veršů.

Písečná blecha je však parazitem teplejších krajů, přišla z Jižní Ameriky, Sha-

Shakespeare mohl o ní se dozvědět od námořníků. Ital Mercutio ji mohl znát tím lépe, zvláště nápadná byla jistě jako nová nemoc do Itálie zavlečená. Je tedy pravděpodobnější, že zde byla nějaká italská předloha, z níž Shakespeare čerpal a které teprve svým géniem dal plně vyznít. Podle našeho předního znalce velkého dramatika anglického, doc. dr. Z. Stříbrného, i pro Othella čerpal Shakespeare z italské předlohy, a to z novely Giralda Cinzia ze sbírky Hecatomithi. Pro tu předlohu, nebo pro její nedokonalý anglický překlad mluví ještě další okolnost: Písečná blecha se usazuje v prstech nohou, které v italštině, podobně jako v češtině, se nazývají stejně, jako prsty rukou, nikoliv však v angličtině, kde prst nohou je toe, ne finger. Též slovo „lazy“-líný je tu nějak neobvyklé, spíše bychom očekávali „nečinný“, což právě pro prsty nohou je případnější.

Snad tedy právě podle těch veršů Mercutioových by bylo možno onu předpokládanou předlohu italskou zjistit.

Legenda k obrázkům:

1. Dolany — celkový pohled na výzkumy Vlastivědného ústavu v Olomouci v letech 1962—64.
[Foto J. Juryšek a V. Kadlčík.]
 - 2.—3. Čepák z nálezů mincí ve Vizovicích, uloženého po r. 1699.
Hrnek z nálezů mincí ve Slavoníně, uloženého po r. 1771.
 - 4.—5. Nález dukátů se zlomky keramiky v Olomouci - Nových Sadech, uložený po r. 1790.
Hrnek s pokličkou z nálezů mincí v Nedvězí, uloženého po r. 1802.
[Snímky 2—5 k článku V. Buriana; foto J. Juryšek.]
 6. Detail z expozice hodin a hodinářského průmyslu ve Šternberku (projekt arch. A. Valenta, grafické práce prof. Fr. Ketzek).
-

Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci vydává VÚ Olomouc, nám. Republiky 6. Řídí dr. Boh. Šula, grafická úprava Ot. Lenhart. — Tisknou Moravské tiskařské závody, n. p., provoz 12, Olomouc, Leninova 15. — Povoleno OŠK ONV Olomouc, čj. škol/456-6-61/64-Šn. © Vlastivědný ústav Olomouc.

T-05*41435

